

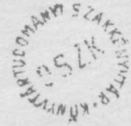
7 1090(2)

OSZK HÍRADÓ

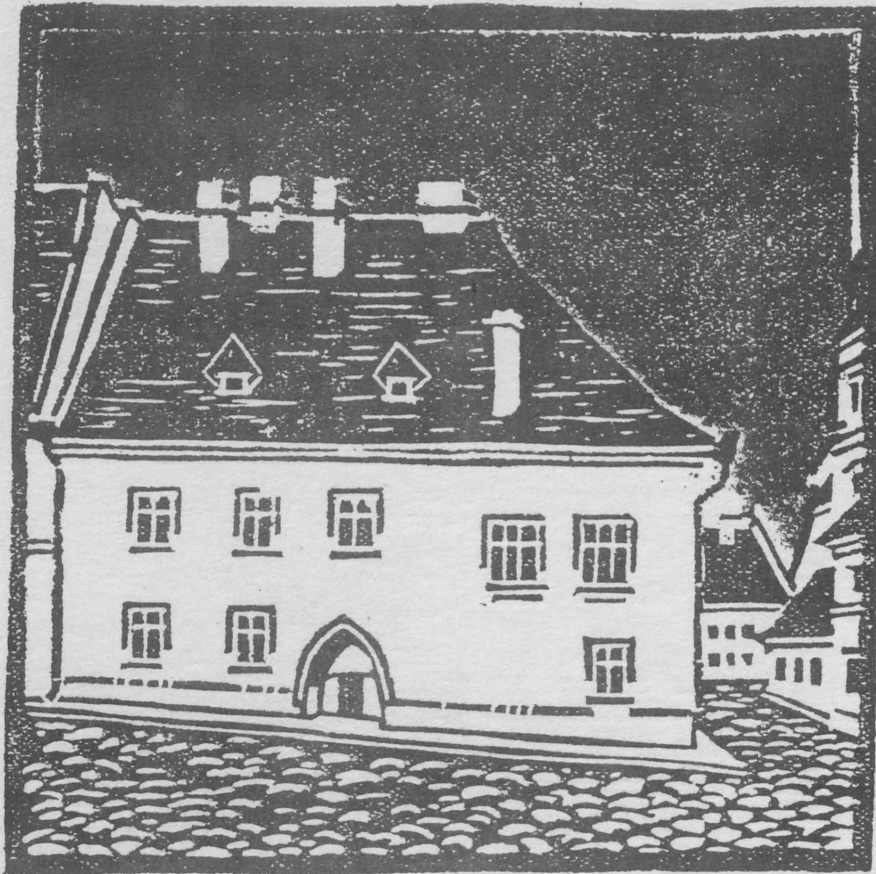
XXXIII. évfolyam

1990.

5-12. szám

1991 -04- 3 0

TARTALOM

KRÓNIKA

41. Személyi hírek és változások
41. Tatai András 1943–1990. (Németh Mária)
43. Búcsú Tatai Andrástól (M)
44. Kiszely Olivér 1918–1990 (Sárkány Mihályné)

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

45. Dr. Juhász Gyula akadémikus kitüntetése
45. Személyi változások. Körlevél
46. A Keresztury-pályázat elbírálása
46. Pályázat
47. Részletek az Országos Széchényi Könyvtár 1989. évi beszámolójából. Szolgáltatások
49. A Térképtár jelentősebb új szerzeményei 1990-ben (Patay Pálné)

KIÁLLÍTÁS

50. Kiállítások az OSZK-ban 1989-ben
52. Megnyitó beszéd (Milhoffer Alajos)

MUNKATÁRSAINKRÓL

53. Beszélgetés dr. Tóth Lajossal, a Széchényi Ferenc emlék-érem 1990. évi díjazottjával (-riporter-)

NYUGDÍJASAINKRÓL

56. Híradás és köszöntés Kecskeméti István születésnapja alkalmából (Veöreös Enikő)

KIADVÁNYAINK

59. Néhány gondolat az Országos Széchényi Könyvtár Füzetek című új sorozatról (P. Vásárhelyi Judit)
60. A Könyvtárközi kölcsönzési útmutató (Karácsonyi Rózsa)

TÁJÉKOZÓDÁS

61. Csapodiné Gárdonyi Klára nagydoktori disszertációjának vitája (Somkúti Gabriella)
62. Nemzetközi konferencia a Széchényi Könyvtárban (Mártonffy Attila)

SAJTÓFIGYELŐ

63. Bibliotheca Corviniana (Végh Ferenc)
64. Nem küldik többé vissza a könyveket! (Kabok Erika)
65. Baltával támadt a diáklányokra (I.L.L.)
66. Corvinák (Czikora Györgyi)
67. Ausztriai könyvek Mátyás királyról (Batári Gyula)
67. Számítógép a könyvtárban (Burkus)

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

68. Az OSZK Híradó összevont számáról (-i -a)

Címlapkép: Kós Károly: Mátyás király kolozsvári szülőháza

OSZK HÍRADÓ

Az Országos Széchényi Könyvtár Szakszervezeti Bizottságának lapja
XXXIII. évfolyam, 5–12. sz – 1990

Szerkesztik:

Batári Gyula (felelős szerkesztő)
Borsányi Zsuzsanna
Burány Tamás (műszaki szerkesztő)
Juhász Lászlóné (a szerkesztő bizottság elnöke)
Karácsonyi Rózsa
Nagy Zoltán
Rózsa Mária
Somkúti Gabriella

A szerkesztőség címe: Budapest I., Budavári Palota F épület
Postacím: 1827 Budapest
Telefon: 156-7485

Felelős kiadó: az Országos Széchényi Könyvtár Szakszervezeti Bizottságának titkára

Előfizethető a szakszervezeti bizalmi kárnál, külső előfizetőknek a Kiadványtárnál. Egyes számok a Kiadványtárban megvásárolhatóak. (OSZK Kiadványtár: Budapest I., Budavári Palota F épület. Postacím: 1827 Budapest)

Készült az OSZK Nyomdaüzemében, 520 példányban, 2,5 ív terjedelemben

Felelős vezető: Burány Tamás
Munkaszám: 91.054

KRÓNIKA

SZEMÉLYI HÍREK ÉS VÁLTOZÁSOK

1990. május 1. – 1990.
december 31.

Új dolgozóink

Ábrahám Antal ügyint. II. Műsz. fennt. oszt.; Domonyi Katalin ügyviteli I. Biztonsági oszt.; Dvornitzky Zoltán szm. II. Kötészet; Gönczi Péter szm. II. Kötészet; Győri László ügyviteli II. Könyvtártud. szakkönyvt.; Hargitai Gáborné szakalk. IV. Hungarika dok. oszt.; Hoffmann Róbert bm. I. Kötelezpéld. szolg.; Jurcsik Erzsébet ovh. Könyvrest. műhely; Kocsisné Bajnok Tamara szakalk. II. Könyvtártud. Módsz. Közp.; Kolozsvári Gábor bm. I. Nyomdaüzem; Marosi Krisztina bm. I. Kötészet; Maróti Orsolya ügyviteli II. KFKK NPA; Molnár Gusztávné ügyint. II. Pü. számv. oszt.; Nemes Valéria Melinda szakalk. IV. Kult. Marketing ir.; Palkó Erzsébet ügyint. III. Pü. számv. oszt.; Pásztóyné Kővári Katalin szakalk. IV. KFKK NPA; Szatterné Szabó Gyöngyike szakalk. III. Kötelezpéld. szolg.; Szávuly Mária szakalk. IV. Könyvek közp. katalógusa; dr. Szócs Lászlóné ov. Pü. számv. oszt.; Turkovics Erika szakalk. IV. Hírlap-állományvéd. oszt.; Ubornyák Katalin ügyviteli II. Gyarapítási oszt.; Varga Ilona ügyviteli I. Biztonsági oszt.; Varga József ügyint. II. Műsz. fennt. oszt.; Veszényi Balázs szm. II. Kötészet; Virág Istvánné ügyviteli I. Pü. számv. oszt.; Zöldi Péter ov. Szakozó oszt.

Eltávoztak a könyvtárból

ÁTHELYEZÉSSEL

Bakó Dorottya szakalk. IV. ELTE ÁITFK; Béni Gyöngyi szakalk. IV. Magy. Hitel Bank RT; Biegelbauer Pál ov. Bioenergetic KFT; Cselovszky Jenőné ügyint. III. Ált. Isk. Fröhlich Istvánné ügyviteli II. Thermobau techn. Szerelő és Szakip. Kisszöv.; Juhász Katalin szakalk. IV. Álomautó BT; Dr. Kovácsné dr. György Eszter főmunkatárs Miniszterelnöki Hiv.; Kránitz Lászlóné szakalk. IV. József A. Gimn., Székes-

fehérvár; Lencső László csv. főmunkatárs Pallas Lapkiadó V.; Mészöly Magdolna főmunkatárs Bp.-i Ref Gimn.; Molnár Imre tud s.munkatárs Miniszterelnöki Hiv.; Tóth József Farkas szakalk. IV. Bárczy Gyógyped. TKF; Varga Péterné ügyviteli II. Danubius Német Nyelviskola

KILÉPETT

Barkó Gábor ovh.; Mészáros Gábor bm. I.; Simon Ágnes szakalk. II.; Tóth Tibor bm. II.

MUNKAVISZONY MEGSZŰNT

Aczél Zoltán szakalk. II.; Ballai Julianna szakalk. IV.; Bese Miklós szakalk. II.; Dadányi Miklós szakalk. II.; Forró Barnabás ügyviteli I.; Kiss Judt szakalk. II.; Koczka Katalin szm. I.; Kreml Mónika ügyviteli II.; Malya Ferencné bm. II.; Maróti Orsolya ügyviteli II.; Molnár András bm. II.; Serfőző Zoltán ügyviteli II.; Szegedi Antal bm. I.; Tóth László Kristóf ügyviteli II. Uhrin Szilárd bm. I.; Üveges Gábor szm. I.; Vezekényi György szakalk. II.

NYUGDÍJBA VONULT

Keszegh István szakalk. IV.; dr. Miklóssy Jánosné főmunkatárs; Tökés Lászlóné ov.; Török Albertné ügyviteli II.; dr. Tremkó Györgyné ovh.

TATAI ANDRÁS
1943–1990

Június 2-án szinte megállt az élet a könyvtárban. Futótűzként terjedt el a hír, hogy szeretett és tisztelt kollégánk, Tatai András, a Raktári osztály csoportvezetője 47 éves korában – nyaralás közben – váratlanul meghalt.

Temetéséig szinte fel sem tudtuk fogni, hogy most már soha többé nem jön vissza közénk és nem fordulhatunk hozzá segítségért.

Tatai Andrásról e végső megemlékezés során a megszokottnál részletesebben kell szólnunk. Mert amíg az intézmény kiemelt vezetőinek, dolgozóinak tevékenységét számos megőrzött irat, publikáció, interjú, stb dokumentálja

– melyekből munkájuk értékét, magatartásukat az utókor is felelevenítheti – addig mások, még ha maradandót alkottak is, – legfeljebb egy névként maradnak fenn, működésük eredménye, emberi arculatuk könnyen a feledés homályába merülhet. Tatai András cédulákra írt tervezeteit, számításait, amelyek pedig pótolhatatlan adalékai a raktári rend kialakításának, a könyvtár irattárában hiába keresnénk. Az intézményben kifejtett építő erőfeszítése és példamutató erkölcsisége éppen ezért arra kötelez most bennünket, hogy emlékét, emberi és szakmai kiválóságát az utókor számára megörökítsük.

Andris – hiszen e néven vált fogalomná számunkra – 1960-ban jött fel 17 évesen egy mátraalji kis faluból, Herédről a fővárosba, és ez évben, körülbelül ugyanakkor, mint e sorok írója – került az OSZK Hírlaptárába.

Nem lehet Andris életfelfogásának lényegét – amihez haláláig hű maradt – megmagyarázni, ha nem szólunk röviden arról a kis községről, ahol gyerekkorát töltötte, ahol felnevelkedett. Herédet – az ő elbeszélése alapján – valamenynyire megismertük ugyan, de a falu lélekületét csak akkor értettük meg igazán, amikor a temetésre lementünk. Az épületek, kertek, házak gondozottsága, az utcák ápoltsága, a rendezettség, a szemet gyönyörködtető, mindent elborító virágözön látványa nem csupán azt az érzést keltette fel bennünk, hogy ez az ország egyik legszebb települése, hanem azt is sugallta, hogy ezt a harmóniát csak átlagon felüli erkölcsiségű, emelkedett lelkű emberek teremthették meg a maguk örömére. Ezt a benyomást aztán megerősítette a szomorú szertartásra gyülekező, feketébe öltözött emberek tiszta, nyílt arca, méltóságteljes magatartása, csendben viselt, komor gyászja.

Ebből a lelki nemességéből fakadó, a szűkebb család iránti töretlen szeretet és hűség, a kifogástalan és pontos munkavégzés, a nagyobb közösségért való helytállás kötelezettsége indította el élete útjára a még alig felserdült Tatai Andrást.

Mi egy magas, vékony, kedves arcú fiatalemberként ismertük meg, aki kezdettől fogva szorgalmasan és megbízhatóan végezte el a rábízott raktárosi feladatokat. Minden felelőtesének és munkatársának megadta az illő tiszteletet, és ezzel kivívta a maga iránti megbecsülésünket.

Andris néhány hónap után bevonult katonának, és onnan érett, kiteljesedett férfiként szerelt le. Folytatta munkáját, de közben képezte is magát, elvégezte a gimnáziumot, sokat olvasott, majd jól megszervezett hazai és külföldi kirándulásai során – melyekre minden tekintetben előre felkészült – élete végéig gyűjtötte az új ismereteket, szélesítette műveltségét.

Hamar világossá vált, hogy ő az, aki a régi nagy raktáros vezetők: Varga Béni és Nagy Károly bácsi örökébe lép, tőlük a stafétabotot átveszi. Kiváló segítőtársakra is talált, elsősorban az élete teljében elhunyt Kádár László és Nagy Zsigmond személyében. De Andris irányító szerepe még mellettük is egyre meghatározóbbá vált, munkaszeretete, felelősségérzete, tisztessége mindenkit magával ragadott, aki vele együtt dolgozott. Pedig szigorú volt, szóvá tette – illő formában – ha valamivel elégedetlen volt, a kritizált személy beosztásától, korától függetlenül. Kitűnő pedagógiai érzékről tett tanúbizonyságot az egyetemi tanulmányok előtt álló fiatalok nevelésében, egyikük – ma az OSZK főosztályvezetője – a legnagyobb szereffel és megbecsüléssel emlékezik akkori "főnökére".

De miközben munkaterületén egyre kiválóbb teljesítményt nyújtott, mind nagyobb részt vállalt a nagy közösség, az OSZK életének formálásában is. Meghatározó volt szakszervezeti szereplése, az igazságért, a jó megoldásokért, az emberek védelméért folytatott tevékenysége, harca, küzdelme. A nagy együttes minden ügyét szíven viselte, és éppoly szeretettel képviselte, mint ahogy azt családja körében mint szerető férj, apa és rokon, átérezte és megtette.

Azoknak, akiknek az 1971-ben – tetszetősnek tűnő, de az élet által nem mindenben igazolt érvek alapján – tudomásul kellett venni: az egységes Hírlaptár teljes szétdarabolását, nem kell szólni arról az élő és minden szakmai elmentét, sűrűlódást áthidaló emberi szeretetről, amely az ott dolgozókat az "élettelen" állományhoz kötötte. Tatai Andrist az intézetvezetői döntés – mint mindannyiunkat, – elkésérette, és fájdalmában, aggodalmában kitartóan érvelt a könyv-, és a hírlap-folyóirat raktárak egyesítése ellen. Tudta – mint az osztály valamennyi tagja, hogy a periodikum-állomány, ezen belül is az újságok tárolása milyen különleges feladat, és utóbbiak kezelése, védelme, használatása mennyi speciális problémát vet fel.

A dokumentumok a várba való felköltözésig az eredeti – különben rossz – elhelyezésben maradtak, de Andrisban a megvalósulás gondolata is feszültséget okozott, és ez a csomogolás megkezdésekor már a kétségbeesésbe csapott át. Remek szervező és tervező, a helyigényeket centiméterre kimérni tudó szakember lévén, akkorra már világosan felmérte, hogy az új raktári viszonyok sem lesznek jobbak, a rendelkezésre álló raktári tér elégtelen, az értékes hírlapoknak csak egy részét lehet fektetve tárolni, hogy a már meglévő folyóirat-sorozatokat sem lehet együtt elhelyezni, a gyarapodást pedig csak ide-oda bedugdosva lehet polcra

rakni. Tudta, hogy sem az állományvédelmi, sem a használatbeli alapkövetelményeknek nem lehet a várban eleget tenni.

Hosszú beszélgetéseken, – és félek, hogy átalvatosan éjszakákon át – kereste az elfogadható megoldás lehetőségét (kell-e ennyi olvasóterem, nem lehetne-e egy részükből raktárt építeni? – faggatott engem is órákon keresztül a már üres hírlapolvasó közepén), de megoldást természetesen ő sem tudott találni. "Ezek is a mi gyerekeink" – fogalmazta meg egyszer érzelmi kötődését, felelősségtudatát ebben a kérdésben.

Szinte hihetetlen volt, hogy az új és kedvezőtlen körülmények közepette is képes volt minden elkallódott, elosztott, "elbújt" kötetet megtalálni. Reménytelen eseteket oldott meg – szinte megfeythetetlen módon. Fájt hallanom, amikor halála után két héttel a hírlaptári olvasóban egy – a keresett folyóíratra hiába váró kutató – halkan csak így kommentálta a negatív közlést: "...meghalt Tatai Andris". Úgy látszik, nem állja meg mindig helyét az az elterjedt mondás, hogy pótolhatatlan ember nincs. Ő pótolhatatlan marad – Isten tudja, meddig.

Németh Mária

Búcsú Tatai Andrásról

Tatai András – mindannyiunk ANDRIS-a – háromheti betegség után, június 29-én elhunyt. Szülőfalujában, Heréden temették el. A Könyvtár nevében a következő szavakkal búcsúztattuk:

...1961 óta dolgozott a Széchényi Könyvtárban. Abban az intézményben, amelyik – és most őt idézem: a "nemzet könyvtára". Az ő számára mindkét szó fontos volt. Fontos volt a "nemzet", hiszen ezt a szót mindig, ám hivalkodás nélkül hangsúlyozta. És fontos volt a "könyvtár", a nemzet legteljesebb gyűjteménye.

Ha valaki évtizedeket dolgozik egy ilyen munkahelyen, annyi gyakorlati tapasztalatot szerez, amennyit semmiféle iskolán nem lehet elsajátítani. Tatai András ilyen gyakorlati tapasztalatú ember volt, és ezzel együtt: kiemelkedő egyéniség. Sokan dolgoznak hosszú ideig egy helyen, mégis csak kevés emberből lesz kiváló. Vajon mi volt az ő titka, mi volt az a különbség, ami kiemelte őt: Két jellemző többlete volt: a felelősségérzet, és a szerénység.

A felelősségérzet nem velünk született tulajdonság. Ezt a tulajdonságot az ember ha kapja, a családi nevelésből kapja. Tatai András

olyan családban született, amely a történelem nehéz éveiben csak a szilárd erkölcs, és még a gyermekre is reáharuló felelősség segítségével tudott talpon maradni. A másik jellemző tulajdonsága a szerénység, talán velünk született tulajdonságnak számít. De az ő esetében ne gondoljunk a félnék, a félszeg ember visszahúzódására, az csak emlékeztet a szerénységre. Ő olyan emberként volt szerény, sőt, a szó nemes értelmében mondva: alázatos, hogy közben tisztában volt saját értékeivel. Szerénységének gyümölcseként meg tudott hallgatni mindenkit, és minden emberben elsősorban a jót kereste.

Most úgy tűnik, mintha az előbbi két tulajdonságban megtaláltam volna Tatai András titkát, de látom, hogy csak a közelében járok az igazságnak. Volt ugyanis még egy jelentős dolog az életében, ami kiemelte őt közülünk. És ez a valami egy megmagyarázhatatlan, de mégis létező, lényeges dolog: a szeretet.

*

1961-ben ifjúként, félig gyerekként lépett be a Könyvtár Hírlaptárába, és az újságok között dolgozott mindig, amíg föl nem költöztünk a Várba. Egykori lakóhelyünket, a Nemzeti Múzeum épületét a zsúfoltsága ellenére is szeretni lehetett, s ő is nagyon szerette.

A múltó évek alatt ő lett a hűség és a szolgálat egyik mintaképe. Ő és a Hírlaptár, majd ő és a Raktári osztály: egy volt. Számára az olvasó nem használónak, hanem minden esetben kutatónak minősült, akit a legteljesebb mértékben ki kellett szolgálni anyaggal. Kutatónak, aki ezután elvitte magával a szeretett Könyvtár jóhírért, és aki visszatért a kutatás helyére, gyakran a világ másik végéről is. Hűség, és ez az érzés a kollégákhoz és a kötetekhez, az intézethez és az osztályhoz egyformán fűzte őt.

Életünk egyik legnehezebb időszaka volt a Várba való felköltözésünk. Tatai András volt a művelet egyik felelőse, motorja. S amikor már minden fölkerült, akkor derült ki számára, hogy min kell változtatni, hogy mit kell átrendezni. Az ő gyakorlott szeme volt képes arra, hogy a polcok között járva-keelve, csupán a színéről, formájáról fölismerje a nem odavaló köteteket. Tudása itt, fönt a Várban új minőséget jelentett. Amikor szűkebb közösségünk vezetője elment nyugdíjba, világossá vált, hogy ő közülünk a legtapasztaltabb, ő az alapember nálunk. A szakmai tennivalókon kívül a Könyvtár közéletében is egyre nagyobb szerepet vállalt. Nem múlt el nap, hogy ne kereste volna meg valaki a problémájával. Akár így, akár úgy, a munkahelyünk egyik legtapasztaltabb,

legnépszerűbb egyéniségévé vált. Az ő szavára odafigyelt a legfelsőbb vezető, és a néhány hónapja itt dolgozó ember is.

Új lakóhelyünket, a Várat is megszerette. Esti szolgálataink idején, zárás előtt odaállt az ablakhoz, és lenézett a kivilágított, szeretett városra. Egy ilyen alkalommal azt mondta: boldogok lehetünk, hogy itt dolgozunk, és ráadásul még ilyen csodálatos kilátásban is lehet részünk.

*

Ezek a szavak csak szürkén, jellegtelenül képesek fölleveníteni azt, hogy milyen ember volt ő. Ezért befejezésül még hozzá kell tenni, hogy Tatai András bölcs ember volt. Tudta, hogy az életnek célja van. Tisztában volt a munka értelmével. Számára világos volt, hogy az élet alapja a tiszta erkölcs. Tudta, hogy az emberi kapcsolatok fundamentuma a szeretet, a tapintat, és bármilyen nehéz is a sors, ezen az alapon könnyebb elviselni. Többet tudott nálunk! Szeretettel őrizzük emlékét!

/M/

Kiszely Olivér
1918–1990

Az asztalomon üzenet vár: "Drága, szép, kövér Dorka!" – kezdődik a levélke. Hiszen ez Olivér stílusa, villan át az agyamon, nem gondolván arra, hogy ő már csak az égi mezőkről üzengethetne nekünk. Olivér szokott így hízelegni, kövérnek, vagy soványnak titulálva bennünket, vágynainkhoz igazodva, ha valami nem-szeretem dolgot kért tőlünk. S az üzenet folytatása: "kérlek sürgősen a nekrológot" valóban nincs kedvemre. A csábító befejezés is hiányzik: "Cserébe meghívom a büfébe, pénz nem számít, 2 forintért azt kérhet, amit akar." – szólt hajdan Kiszely úr szirénhangja. Tudom természetesen, az üzenetet kolléganőm, Nagy Kati írta, akivel közösen vállalkoztunk arra, hogy szeretett kollégánktól elbúcsúzzunk.

De hogyan búcsúzzunk el Tőle, aki szinte elevenen jár-kei közöttünk, akinek alakját, mondatait naponta idézzük, akinek szakmai gyermekei vagyunk, s akitől a szentimentalizmusnak még az árnyéka is távol állt. Olivérrel csarnokba lehetett menni, el lehetett kísérni

ebédelni, ha felesége, Cini nem ért rá (a pincér olyankor, félreértések elkerülése végett minden alkalommal szívélyes üdvözlét küldte "neje önagyságának"), meg lehetett hívni vacsorára, ha Cini külföldön volt (a magányt még rövid távon is utálta), meg lehetett tárgyalni Sári kutya viselt dolgait, az avantgarde művészetet és a modern magyar filmeket (utóbbi kettőről lesújtó véleménnyel bírt), vég nélkül lehetett vitatkozni vele szakmai kérdésekről (az ETO és a szakozás szentségnek számított), álmélkodni lehetett műszaki, politikai ismeretein, s gyakran jókat röhögni életbölcseccsel átszótt, magamagát sem kímélő, humoros történeteiben. A háborúban egyszer majdnem lepuftatták, s a négyéves kijevi hadifogság sem lehetett leányálom. (Leggyakrabban idézett története arról szólt, hogy a fogságból hazafelé jövet leszálltak a vonatról vizet inni, közben a vonatot másik vágányra tolták, s ők, mint az örültek, rohantak utána, attól való féltükben, hátha lemaradnak.) De a fogság idején egyszer lazacot is osztottak, ez a lazac az évek során mítikus méreteket öltött, nem is csoda, hogy többé sosem lelte párját.

1948-ban került haza. Egykor 6 félévet végzett a Jogi Karon, de a többéves kényszer-szünet után élete más fordulatot vett. Most januárban lett volna 40 éve, hogy felvették a Széchenyi Könyvtárba. Kezdetben a Magyar Folyóiratok Repertóriumának természettudományi cikkeit szakozta a Hirlaptárban, közben letett két nyelvvizsgát (oroszul már a hadifogság alatt kezdett tanulni, angol tudását pedig nagyban támogatta a krimik és a sci-fi irodalom iránti olthatatlan érdeklődése), elvégezte az ELTE történelem-könyvtár szakát, s 1965-ben tagja lett a Szakozó Osztálynak, az egykori "Lordok Házának". Ez az ironikus felhangokat sem nélkülöző elnevezés nem pusztán arra a könyvtári raritásra célt, hogy az Osztály többségében férfiakból állt, hanem tagjainak szakmai, magatartásbéli eleganciájára is. Ezeknek az uraknak szenvedélyük volt a szakozás, s ki nem mondott elvük az egymás iránti szolidaritás. Ezt a szellemet igyekezett ránk, gyakorló utódokra örökíteni Olivér, mikor szakozni tanított, mikor hajlékony elméjével szívesen kutatót és lelt rá megoldhatatlannak tűnő feladatok tökéletes, s utólag oly egyszerűnek látszó kulcsára, mikor néhanapján lila fejjel vitatkozott fontosnak tartott szakozási elvekről, s mikor mindenfajta sznobizmust, szenvedést neveléssé tevő megjegyzéseivel, tanácsaival részt vett életünk komoly és komolytalan gondjaiban. De nem csak a mi szemünkben számított szaktekintélynek. Számos kitüntetést kapott, tagja volt az Országos Osztályozó Bizottságnak, részt vett a magyar nyelvű ETO táblázatok szerkesztésében.

Nyugdíjba vonulása napján, 1983-ban vidáman ittunk egy pohár whiskyt az egészségére, kölcsönösen úgy véltük, ez csak formáság, a lényeg változatlan. S valóban, majd haláláig visszajárt hozzánk dolgozni, egy csésze kávé mellett a világ aktuális dolgait meghányi-vetni. Nagyon szerette a feleségét. Magára maradván, nem bizonyult elegendőnek Sári kutya vizsgáztatása.

Ha most Olivérnek kellene nekrológot írnia olyasvalakiről, akit nagyon szeretett, ülne az asztalánál, bámulna a levegőbe, szórná a hamut ingére, nadrádjára, s ahová még lehet. Most az én cigarettám hamuja hull mindenfelé, és elakadó hangon kérdem: Olivér, ezt a kétforintos ceppet most ki fogja állni?

Sárkány Mihályné

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

Dr. Juhász Gyula akadémikus kitüntetése

A Magyar Köztársaság elnöke dr. Juhász Gyula akadémikusnak, az *Országos Széchényi Könyvtár* főigazgatójának a XX. századi magyar történelem és a magyarság tudományos kutatásában kifejtett eredményes munkássága elismeréseként a Magyar Köztársaság aranykoszorúval díszített Csillagrendje kitüntetését adományozta.

(MTI 1990. dec. 13.)

Személyi változások. Körlevél.

Az elmúlt hónapokban az alábbi személyi változások történtek az intézmény vezetésében:

1990. október 15 – 1992. október 15-ig *HEGEDŰS PÉTER* főigazgató-helyettes fizetés nélküli szabadságon külföldön tartózkodik. Erre az időre *POPRÁDY GÉZA* fősztályvezetőt bízta meg a főigazgató-helyettesi teendők ellátásával. Ezzel egyidőben *NAGY ZOLTÁN* osztályvezető fősztályvezető-helyettesi megbízást kapott a fent jelzett két évre.

1990. augusztus 15-től *RAKOVSKY ISTVÁNÉ* nyugdíjazása miatt a Gazdasági Igazgatóság Pénzügyi és Számviteli osztályának vezetője *Dr. SZÓCS LÁSZLÓNÉ*.

FEJES JÓZSEFNÉ, a Könyvtárközi Kölcsönzés osztályvezetője nyugdíjazása miatt az osztály vezetésére 1990. szeptember 1-től december 31-ig *HORVÁTH ZOLTÁNNÉ* kapott megbízást.

1990. október 1-től az Olvasószolgálat osztályvezetője *Dr. BALOGH GYÖRGY*. A Tájékoztató osztályt *OTTOVAY LÁSZLÓ* irányítja, osztályvezető-helyettes *VÁRADY GÉZA* lett.

1990. október 15-től *TÖKÉS LÁSZLÓNÉ*, a Szakozó osztály vezetője nyugdíjazása miatt az osztály vezetője *ZÖLDI PÉTER*.

Ugyancsak ettől a naptól a tudományos titkári teendők ellátására *Dr. NÉMETH MÁRIA* kapott megbízást.

1990. október 16-tól a Kötelesspédány Szolgálatot *SONNEVEND PÉTER* fősztályvezető irányítja, minthogy *Dr. TÓTH LAJOS* nyugdíjazása folyamatban van. Sonnevend Pétert távollétében a Kötelesspédány Szolgálat vezetésében *HOPP GYŐZÓNÉ* osztályvezető-helyettes helyettesíti.

1990. november 1-vel *DR. ILLYÉS KATALIN* kineveztem az Igazgatási osztály vezetőjévé.

Ugyancsak november 1-től a Soros Könyvrestauráló műhely osztályvezető-helyettese *JURCSIK ERZSÉBET*.

Budapest, 1990. november 8-án

Juhász Gyula
főigazgató

A Keresztury-pályázat elbírálása

Előterjesztő: Hegedűs Péter főigazgató-helyettes.

A pályamunkák leadási határideje 1989. szeptember elseje volt.

Az alábbi öt tanulmány érkezett be:

Batári Gyula: "A természettudományos szak-sajtó kialakulása Magyarországon (1721–1867)."

Lektor: Kókay György

Békés Csaba: A magyar kormány békepropaganda tevékenysége 1945–1946-ban (doktori disszertáció).

Lektor: Fülöp Mihály

Heltai János: Bethlen Gábor magyarországi háborúinak ideológiai háttere, különös tekintettel Alvinczi Péter alakjára (kandidátusi értekezés).

Lektor: Péter Katalin

Mezey László Miklós: "Szlovenszkói helikon".

Lektor: Kiss Gy. Csaba

Urbán László: Képek a Corviniana világról.

Lektor: Csapodi Csaba

A pályamunkákat a Tudományos Bizottság által felkért szakértők lektorálták. Az intézet vezetőse a lektori véleményeket figyelembe véve, a bizottság javaslatát jóváhagyta. A beérkezett dolgozatok közül mind az ötöt jutalomra méltónak találta.

KÜLÖNJUTALOMBAN RÉSZESÜLT:

Heltai János: Bethlen Gábor magyarországi háborúinak ideológiai háttere, különös tekintettel Alvinczi Péter alakjára című kandidátusi értekezése.

A jutalom összege: 35e Ft.

ELSŐ DÍJAT KAPOTT:

Békés Csaba: A magyar kormány békepropaganda tevékenysége 1945–1946-ban című doktori disszertációja. A jutalom összege: 25e Ft.

A MÁSODIK DÍJ kiosztását a bizottság nem javasolta.

HARMADIK HELYEZÉST ÉRT EL:

Batári Gyula: "A természettudományos szak-sajtó kialakulása Magyarországon (1721–1867)".

Mezey László Miklós: "Szlovenszkói helikon".

Urbán László: Képek a Corviniana világról.

A dolgozatok egyenként 15e Ft jutalomban részesültek.

PÁLYÁZAT

Az Országos Széchényi Könyvtár 1991-re is meghirdeti pályázatát a KERESZTURY JUTALOMRA

Keresztury Dezső, akinek egykor az OSZK biztosított "kedves munkahelyet", 1977-ben alapítványt hozott létre a nemzeti könyvtár munkatársai javára, azzal a céllal, hogy "Nemzeti Könyvtárunkban, mely a könyvtártudományi, történelmi, irodalomtörténeti és művelődéstörténeti kutatások egyik fontos műhelye, a könyvtárosok tudományos munkássága fokozott megbecsülésben részesüljön".

Pályázhatnak a könyvtár állandó, kinevezett, aktív állományú munkatársai munkaköri feladataikon kívül bármely tudományterületen elért tudományos teljesítményeikkel (könyv, forrásközlés, bibliográfia, tanulmány). Elsősorban egyéni, kivételesen társas munka is benyújtható.

A pályamunkák megkívánt terjedelme a társadalomtudományok területén legalább 3 szerzői ív. (1 szerzői ív 40.000 "n", ez 32 gépelt oldalt jelent, oldalanként 25 sorral, soronként 50 betűhellyel.)

Az 1991. évi pályázatokon 1990–1991-ben elkészült munkákkal lehet részt venni, függetlenül attól, hogy azokat publikálták-e, vagy nem. A pályázat időszakában megvédett egyetemi doktori értekezés is benyújtható a pályázatra. Ugyancsak pályázni lehet a pályázat időszakában megvédett kandidátusi dolgozatokkal is. Ez utóbbiakat a bíráló bizottság a pályázaton kívül, külön részesítheti jutalomban.

A pályázatra beérkezett műveket a főigazgató elnökletével működő OSZK Tudományos Bizottság bírálja el. A bizottság gondoskodik a pályaművek lektoráltatásáról, és a díjakra érdemes munkákat a lektori vélemények figyelembevételével jutalmazza.

A pályázati mű egy példányát – névvel, vagy jellegével ellátva – 1991. szeptember 1-jéig kell eljuttatni Poprády Géza mb. főigazgató-helyetteshez.

A jellegével pályázók nevüket egy lezárt borítékban adják meg, a borítékon tüntessék fel jeligéjüket. A bizottság a döntés meghozatala után csak a díjazottak jeligés borítékát nyitja fel.

Kérem, hogy a pályázati lehetőségről munkatársait értesitse.

Juhász Gyula
akadémikus
főigazgató

Részletek az Országos Széchényi Könyvtár 1989. évi beszámolójából

SZOLGÁLTATÁSOK Olvasószolgálat, tájékoztatás

Az időszaki kiadványok forgalmazásának teljes körű áthelyezése a hírlapolvasó-terembe a teleliftállomás átépítésének technikai nehézségei miatt egyelőre nem valósult meg, az áthelyezéshez szükséges további feltételek közül megtörtént viszont a hírlapolvasóterem olvasói befogadóképességének másfélszeresére növelése és a kézikönyvtár továbbfejlesztése.

Az olvasószolgálati munka szabályzatai csak tervezett formában készültek el, megvitatásuk és elfogadásuk 1990-re húzódik át.

A beiratkozási szabályzat szükséges módosítása folyamatban van, az előkészítő munkák során legfontosabbnak ítélt kérdésben, a beiratkozási díjak jelentős növelésében – már az új évben – döntés született: az éves beiratkozási díj – diákok, katonák, nyugdíjasok, könyvtárosok kivételével – 60,- Ft.

Az átfogó olvasói igényvizsgálatra, illetve véleménykutatásra vonatkozó javaslat elkészítését – meghallgatva a KMK olvasáskutatási szakembereinek véleményét is – a kutatás költséges volta miatt későbbi időpontra halasztottuk.

Az olvasószolgálat feladatait folyamatosan, rendben elvégezte. A beiratkozott olvasók száma 21.737 volt, 1.439-cel több, mint 1980-ban (külföldi ebből: 1.264). Ezen belül jelentősen nőtt a nem kutatók, és főként az egyetemi, főiskolai hallgatók száma: 14.988-ról 17.207-re, csökkent viszont a középiskolás diákok (2.191-ről 1.874-re), és főként a kutatói olvasójeggyel beiratkozók száma (3.199-ről 2.656-ra), ami bizonyosan összefügg azzal, hogy a kutatáshoz, elmélyült olvasáshoz szükséges nyugalom – kutatói olvasóterem hiányában – a hovatovább egyetemi tankönyvtárrá váló OSZK-ban illuzórikus követelmény.

A raktári dokumentumot igénylő olvasók száma valamelyest csökkent (70.364-ről 64.756-ra), és hasonló arányban csökkent a forgalmazott dokumentumok száma is (1989-ben 113.017 könyv, 52.805 időszaki kiadvány, 13.883 mikrofilm). A csökkenést egyrészt a kevesebb nyitvatartási nap: 277 (az 1988. évi 295-tel szemben), másrészt a szabadpolcon található könyv-, és főként a kötött és kurrens periodika anyag intenzíven gyarapodó mennyisége magyarázza, de főként az a tény, hogy

az egyetemi főiskolai hallgatók sok esetben megelőgszenek a magukkal hozott tankönyvek, jegyzetek, valamint a szabadpolcon lévő könyvek, folyóiratok használatával. A központi olvasói tereket igénybevevők száma 113.650 volt (1988-ban: 104.206), hasonló arányban nőtt a raktári és a kéziratári, szabadpolcos dokumentumok együttes használatának mértéke is: 379.087-ről 409.100-ra (Mivel fentebb láttuk, hogy a könyvkiadó állomás által a raktárból kiadott dokumentumok száma valamelyest csökkent, még szembevetendőbb a szabadpolcos anyag kiugró használata, ennek minden munkaszervezési, állományvédelmi, biztonsági követelményével együtt.) Vizsgaidőszakban sokszor előfordult már, hogy a VII. szint 450 olvasóhelye nem bizonyult elegendőnek, és 40–50 egyetemista várta sorszámmal a kezében a bebocsátást.

A belső kölcsönzés forgalma jelentősen nőtt: az előző évi 33.815-tel szemben 1989-ben 40.143 volt.

A gyorsmásolási szolgáltatások színvonala a két új Rank-xerox gép beállításával emelkedett, az olvasók és a belső munkák céljaira 186.978 másolat készült, az ebből származó bevétel teljes összege 522.693 Ft volt. (Július 1-jével a gyorsmásolási árak valamelyest emelkedtek.)

A KÖZPONTI OLVASÓ- ÉS TÁJÉKOZTATÓ SZOLGÁLAT KURRENS FELADATAI:

– A könyvtár gyűjteményeivel, szolgáltatásaival, továbbá a katalógusok használatával kapcsolatos információs szolgálat hatékonyabbá tételére érdekében továbbképző sorozatot szerveztünk, amelynek keretében a gyűjtemények, szolgáltatások, illetve a feldolgozó munkák szakértői tájékoztatják a munkatársakat tevékenységük változásairól;

– Szóbeli tájékoztatás során naponta mintegy 150, különböző szintű információt nyújtanak munkatársaink;

– Az írásbeli tájékoztatás során 514 aktát intéztünk el, ebből 215 külföldi volt. Másolási, fotózási engedélyt 246 esetben kértek, közlési díjat 48 alkalommal határoztunk meg, 123.000 Ft értékben. A fennmaradó 260 levélben érde mi bibliográfiai, faktográfiai, lelőhely-információt kértek olvasóink.

Az olvasótermek tájékoztatói felügyelete egyre kevésbé nyújt lehetőséget érdemi tanácsadásra a napi 600–1000 kézikönyv visszahelyezése, a nem ritkán szinte rendészeti jellegű feladatok ellátása mellett.

Az olvasótermi kézikönyvtárak gyarapodása 1.509 mű 1.624 kötete volt. (1988-ban: 1.234 kötet.) A kézikönyvtárak állományából csak 620 kötetet (471 könyv, 149 periodika) tudtunk kötésre küldeni, a gyűjtemény nagy igénybevéte-

le mellett évente 1.700–1.800 kötet bekötésére volna igény. A kézikönyvtár egyes szakterületeinek tartalmi felülvizsgálatára, rendjének, a művek fizikai állapotának figyelemmel kísérésére egy-egy tájékoztató munkatárs kapott megbízást.

Az olvasói és felhasználói nyilvántartások folyamatosan épültek, a statisztikában foglaltakkal kapcsolatban lásd az olvasószolgálati forgalom változásáról tett észrevételeinket.

A KÖZPONTI OLVASÓ- ÉS TÁJÉKOZTATÓ SZOLGÁLAT SPECIÁLIS FELADATAI:

Az olvasótermi kézikönyvtárak állományának mennyiségi felülvizsgálata jórészt befejeződött. Teljesen elkészült az I., II., III. olvasótermek anyagának egybevetése az olvasótermi szakkatalógusokkal, a IV. olvasóterem állományának nagyobbik részével is végeztek már. A könyvek fizikai állapotára is kiterjedő ellenőrzés a tervezettnél lassabban halad, az 1990. év első felévére – a szükséges járulékos munkákkal együtt – befejeződik.

A központi tájékoztatás munkájának támogatására referenz adattárak alakítottunk ki, amely tárgyszavas rendben gyűjti össze az utóbbi évek könyvekben, időszaki kiadványokban megjelent önálló és rejtett bibliográfiáinak, más könyvtárak irodalomkutatásainak, továbbá saját írásos referenz munkánk válogatott adatait. Az adattárak irodalomkutatások, állományba nem kerülő információs kiadványok, továbbá bibliográfiai és referáló kiadványok mintaszámait egészítik ki.

Az OSZK központi kézikönyvtári katalógusának létrehozásához folyamatosan gyűjtjük és külön rendben lerakjuk a különgyűjteményi és más kézikönyvtárak cédulaanyagát.

Áttekintettük az OSZK magyar irodalomtudományi és történettudományi szakkönyvtári információs feladatainak kiteljesítéséhez szükséges feladatainkat, a meglévő segédletek, nyilvántartások továbbépítése és az írásos információs szolgáltatások ellátása mellett megindítottuk a hazai történettudományi folyóirat-cikk-irodalom módszeres összegyűjtését és szakrendbe helyezését, a szakirodalom figyelése 1990-től az irodalomtudományra is kiterjed majd.

Az általános és a szaktudományi tájékoztatási feladatainkat elláttuk, az információs katalógusokat, segédleteket tovább építettük. A nyári zárvatartás alatt behoztuk a külső raktárból a magyar folyóiratcikk-katalógus régen hiányolt, 1949–1972 közötti részét (486 fiók), és a teljes katalógust a központi katalógustérben helyeztük el, helyet biztosítva ezáltal a tájékoztató segédkönyvtárban 124 folyóméter polcnak. A megrendelt új könyvállványok még

nem érkeztek meg, de a tájékoztató segédkönyvtár mintegy 250 polcfolyóméternyi anyagának teljes átcsoportosításával előkészítettük a munka gyors befejezését, és nőtt az olvasóhelyek száma is. Új helyen van a cikk-katalógus mellett a kézikönyvtárak betűrendes katalógusa, a recenziókatalógus, a ténykatalógus és az arcképkatalógus is (ez utóbbiak együtt: 251 fiók). Folyik a katalógustér tájékoztató tábláinak teljes felrészítése, felújítottuk a szakolvasók és hírlapolvasó tábláit is.

A szakreferenci rendszer kibővítése érdekében összeállítottuk az egy-egy szakterületen tájékoztatói feladatot vállaló OSZK-munkatársak jegyzékét.

A kurrens folyóirat-olvasó anyagát az új lapokkal folyamatosan felrészítettük. Katalógust alakítottunk ki a megjelenő időszaki kiadványokról. A lapokból való tájékozódáshoz rendszeresen használtuk az Országgyűlési Könyvtár floppyn megkapott számítógépes sajtófigyelő szolgáltatását, megkezdődött a rendszeres témafigyelés is. Előkészítettük a művelődéspolitikai kérdéskör manuális, majd számítógépes sajtófigyelését is, a teljes megvalósítást a számítógépes feltételektől függően 1990-re tervezzük.

Az időszaki kiadványok, a bennük foglalt irodalom hasznosítása érdekében tovább épülnek a tájékoztató segédletek, katalógusok (cikk-katalógus, sajtótörténeti kartoték, témaszám-nyilvántartás, repertóriumok és folyóirat-bibliográfiák kiegészítései, lelőhely-jegyzék, stb.).

A gyorsmásolási szolgáltatások köre és mennyisége megnövekedett, az új gépek megbízhatóan működnek, bevált a kibővített (este és szombaton is) szolgálati rend is. A bonyolult elszámolási eljárás módosítására megtettük az előkészületeket.

A központi tájékoztató szolgálat részére beszerzett mikroszámítógép a kurrens folyóirat-olvasó helyiségében működött, itt lehetett ugyanis megoldani egyik feladatához, a Nemzeti Periodika Adatbázis online lekérdezéséhez szükséges vonali csatlakozás kialakítását. A könyvtárba eddig érkezett CD-ROM bibliográfiák alkalmi, jórészt bemutató jellegű használata is ezen a gépen történt, rendszeres CD-ROM-adatbázis használatra nem kerülhetett sor, ugyanis a tájékoztatás céljaira (is) megrendelt CD-ROM lemezeket még nem kaptuk meg. A korábban említett PRESSDOK sajtófigyelő floppylemez használata is a gép segítségével folyik.

A Kortörténeti Különgyűjtemény kivételével a kutatók száma a különgyűjteményekben nem emelkedett. A másolatok iránti igény növekedett.

A jogdíjak intézeti rendezése nem történt meg.

Az írásbeli és szóbeli tájékoztatásra a múlt évben is komoly igény mutatkozott, különösen a Kézirattár, a Zeneműtár és a Régi Nyomtatványok Tárának dokumentumait illetően.

A múlt évben is harcot folytattunk az eredeti kéziratok és nyomtatott anyag kölcsönzésével, fényképezésével kapcsolatban.

A Térképtár jelentősebb új szerzeményei 1990-ben

Az 1990. évben – a nehéz gazdasági viszonyok ellenére is – lehetővé tette a Könyvtár Vezetősége, hogy a Térképtár számban és minőségben jelentős új szerzeményekhez jusson. Az eredetileg betervezett 150.000,- Ft-os vásárlási keret helyett – figyelemmel az év vége felé megnövekedett kínálatra – összesen 551.600,- Ft összeg erejéig történt beszerzés, ami a tavalyinak (232.106,- Ft) több, mint kétszerese, és aminek révén az előző évi 24-gyel szemben 67 művel gyarapodott az állomány, köztük 41 kéziratot térképpel. A vásárlások részben antikváriumokból, részben magánszemélyektől, részben pedig aukciókon történtek.

Az új szerzeményeknek bizonyára legjelentősebbike Carolus JUVIGNY francia kartográfusnak "Plan des villes de Buda et de Pest avec leurs paysages" című, Buda 1686. évi ostromáról, annak befejeztével készült, 87x60 cm nagyságú kézirat, színezett térképe. Pontosnak ható, páratlan részletességű, aminek alapján feltehetően felmérésen alapuló rajzban rögzíti a két város védműveit, várfalait. Utcahálózatot nem tüntet fel, az épületek közül is csak a mecseteket, fürdőket, Gül Baba sírját ábrázolja, még hozzá látképesen, amiből megállapítható, mely mecsetek lettek korábbi keresztény templomokból átalakítva. Az ostromló seregnek a várat széles körben körülvevő gyűrűjében fel vannak tüntetve és színezéssel megkülönböztetve a császári, bajor, brandenburgi, szász, francia, württembergi, svéd és magyar csapatok, parancsnokai nevével, a főparancsnoki sátorot a Kis-Svábhegy mögött (a korábbi pedig Újlakon), a hadikórház a Margit-szigeten, a Dunán vert hidak, az ütegállások, a várat megközelítő ostromárkok, stb. Külön lapokon két részletterkép is tartozik hozzá, amely csak a várat és Pestet ábrázolja a főterképpel azonos méretarányban, a Víziváros ostroma előtti, ill. utáni helyzetnek megfelelően. Ezek a Tabánban és a Víziváros északnyugati részén van feltüntetve utcahálózat. A másodikba be

vannak rajzolva mind az ostromló mind a védő ütegek fő lövészirányai is. E mű számunkra azért is különösen értékes, mert ez a legkorábbi, Budát ábrázoló térképe a gyűjteményünknek. Mint érdekességet említjük meg, hogy az 1989. évi szerzeményeink egyik jelentős darabja ugyancsak Juvignynak egy műve volt a török felszabadító háború kori Magyarországról.

A gyarapodás mennyiségének több, mint felét Miklósi Sikesi Csabától történt vásárlás képezi. Különböző Kolozs megyei községeknek összesen 36 kézirat, zömében 1869-ben készült telekkönyvi térképét szereztük be tőle, amelyeket Erdélyből hozott át. Legtöbbjük a községek belterületét ábrázolja. A külterületeik általában 1:14.400 méretarányúak.

Megszereztük Buda egykori Tabán és Rácváros nevű városrészének (amelyet az 1930-as években bontottak le) feltehetőleg a XVIII. század végén, vagy a XIX. elején készült anonim térképét. Címe: "Situations Plan des Tabans oder Raitzenstadt Ofen."

Ezen a telkek 1-től 902-ig terjedő sorszámokkal vannak ellátva, de akad közöttük néhány számozatlan is. Ceruzával fel vannak rajzolva a Várnak is egyes részei, pl. a déli rondella. Az Ördögárok egy szakasza már beboltozott. E térképen egyébként "K.K. Landesbau Director für Ungarn" feliratú pecsét látható, ami arról tanúskodik, hogy azt még a Bach-korszak idején is használták.

A nyomtatottak közül három XVII. századi Erdély térképet emelhetünk ki. Mind a három ismert térképeknek olyan kiadása, amellyel a Térképtár eddig nem rendelkezett. Az egyik ZSÁMBOKI János – Honter után készített és kiegészített – 1566. évi térképének 1603. évi antwerpeni kiadása. Hátoldalán latin ismertető leírás, valamint egy jegyzék található, amely a nevesebb helységek magyar, német és latin (ó- és újkori) nevét veti össze. A másik G. MERCATOR térképének 1638. évi Ioannes Janssonius-féle kiadása (a hátoldalán holland magyarázó szöveggel), a harmadik pedig Guiljelmus és Ioannes BLAEU 1640. évi térképe (hátoldalán francia leírással). Ez utóbbiak szintén Honter térképére nyúlnak vissza, a kartográfiai tartalmuk azonos, de más nyomólemezről készültek. Hátoldali szövegük is különböző. A Blaeu-féle térkép annyiból jelentős, hogy azt még Koeman: Atlantes Neerlandici c. katalógusa sem említi meg. Érdekessége egyébként, hogy fokhálózatából csak a szélességi körök vannak a lap szélén jelezve, a hosszúságiak nincsenek.

MERCATOR-nak egyébként egy 1609. évi Magyarország térképe is szerepel az új szerzemények között. Hátoldalán francia szöveg olvasható.

Végezetül meg kell említenünk még egy kéziratot térképet, amely ugyan nem vásárlás útján, hanem a Diszmű állományából jutott a Térképtárba, mint ahogy már eddig is több esetben kerültek át onnan hozzánk kéziratok és nyomtatott térképek Ez TOMASICH Jánosnak, Zala vármegye mérnökének ugyancsak színezett, kéziratot térképe 1794-ből, a magyar-stíriai határnak a Drávától északra futó, mintegy 15 km-nyi szakaszáról. A térkép,

amely a határt tüzetesen rögzíteni hivatott, abból az alkalomból készült, hogy annak vonala két helyen vita tárgyát képezte a két ország szomszédos helységei között. Ez az igen gondosan kidolgozott, értékes térkép egyébként eredetileg Széchényi Ferenc adományaként került a Könyvtár birtokába.

Hasznos lenne, ha a Diszműben rejtőző térképek minél előbb átkerülnének a Térképtárba.

Patay Pálné dr.

KIÁLLÍTÁS

KIÁLLÍTÁSOK AZ OSZK-BAN 1989-BEN

Időszaki kiállítások

A 6. emeleti kiállítótermekben:

- Magyar-török közös múlt	1988. nov. 29–1989. jan. 28.
- Shakespeare Magyarországon
A British Council és a Magyar Shakespeare Bizottság
közreműködésével	1989. márc. 30–máj. 31.
2 teremben
- Kézműves könyvkötők kiállítása	1989. ápr. 27–máj. 31.
1 teremben
- Földabroszok Magyarországról 1528–1900
(Válogatás 400 év térképeiből)
a 14. Térképész Világkonferencia alkalmából	1989. júl. 6–szept. 4.
- Híres magyar bibliofilmek
a Nemzetközi Bibliofil Társaság
kongresszusa alkalmából	1989. szept. 25–okt. 29.

A 6. emeleti előtérben:

- Arcmások – Fejér Zoltán fotói	1989. jan. 6–31.
- Erdély fekete-fehérben,
Szaniszlóné Darabont Lili fotói	1989. febr. 23–márc. 12.
- Széchényi István emlékmappa bemutatója
az Eötvös Alapítvány támogatásával	1989. márc. 14–26.
- Az utca maga az élet – Incze János képei,
az Erdély Művészetéért Alapítvánnyal közösen	1989. okt. 19–dec. 10.
- Batthyány Társaság Emlékülése kapcsán
rendezett kiállítás	1989. okt. 28–nov. 3.

6. emelet

- Szabó Zoltán emlékkiállítás	1988. dec. 28–1989. ápr. 30.
- Mártírok és menekültek 1956.	1989. jún. 16-tól

6. emelet Régi Nyomtatványok Tára

- Kamarakiállítás a Dracula irodalomból,
az MTA Néprajzi Kutató Csoport
Nemzetközi Szeminárium alkalmából	1989. június

5. emeleti Folyosógaléria:

- Universum Circus – Domokos Géza képei 1988. dec. 8–1989. febr. 12.
- Könyvek az NDK-ból,
a Művelődési Minisztérium és a Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésével közösen 1989 márc. 23–ápr. 6.
- Boros Lajosné Endresz Teréz naiv művész életműkiállítása 1989. júl. 13–szept. 30.
- Vetített mesevilág – válogatás mesediafilmek grafikáiból,
a Magyar Diafilmgyártó Vállalattal közösen 1989. nov. 9–1990. jan. 14.

5. emeleti Vitrintárlat:

- Korondi székely fazekasság,
az Erdély Művészetéért Alapítvánnyal közösen 1989. máj. 11–jún. 18.
- Könyvek a nagy francia forradalomról,
a Magyarországi Francia Kultúrintézettel közösen 1989. júl. 14–szept. 10.
- Szép magyar könyv 1988,
a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésével
közösen 1989. okt. 19–1990. jan. 4.

Külső kiállítás:

- A francia forradalom és hatása Magyarországon,
a Magyar Nemzeti Múzeummal közösen 1989. júl. 13–okt. 22.
- A közgyűjtemények 1988. évi új beszerzései c. kiállításra
az OSZK anyagának válogatása, rendezése a Munkásmozgalmi
Múzeumban 1989. május

Külföldi kiállítás:

- A legszebb magyar könyv,
Moszkva, a Lenin könyvtárral közösen 1989. április

Vándorkiállítások:

- Magyar–török közös múlt (részanyag)
Szigetvári Múzeum 1989. febr. 3–17.
- Borsos-grafikák különféle városokban 1989. márc. 15–

A "Kézműves könyvkötők második kiállítását" az OSZK-ban rendezték meg. 1990. szeptember 3-án Milhoffer Alajos, az OSZK ny. osztályvezetője nyitotta meg a kiállítást. Az alábbiakban közöljük a megnyitó beszédét.

Megnyitó beszéd

Megnyitó beszédemet egy vallomással kell kezdenem.

A múlt esztendei kiállítás kezdeményező vállalkozásában bíztam, és bizakodtam abban is, hogy lesz még folytatása. Ám hozzá kell fűznöm, biztos nem lehettem, így a néha felmerülő kétségeket el-elhessegettem lelkem mélyéről. Most kijelenthetem, szégyellem rejtőző kishitűségemet, hisz íme az új látványosság: győzött a szakmaszeretet! A kézműves könyvkötőipar nemcsak él, de még virágzóban is van. Van érdeklődés és van alkotási vágy. Újabb egyéniségek és igen ígéretes fiatalok zárkóztak fel e művészi értékű mesterség demonstrációjához. Ennek éllesztője volt a tavalyi kiállítás, és ennek hagyományörzője ez a másodikban megrendezett kicsi, de nivós tárlat, mely immár a magyar kortársi kötéskultúra reprezentánsává vált.

Hangsúlyozni kívánom: őszinte elismerés, dicséret és köszönet illeti a lelkes és fáradhatatlan létrehozók mindegyikét: legyen az intézmény, mester, vagy szervező.

Állítom, páratlan ez az érdek nélküli vállalkozás. Csak elkezdeni volt nehéz, de abbahagyni – úgy vélem – már lehetetlen. A múlt év talán csak kuriózum volt, ám az idén már eseményszámba megy, melyre szélesebb társadalmi rétegeknek is oda kéne figyelni. Megérdemli a publicitást, ha mégoly szerény kereszt-folyosó állt csupán ez alkalommal a könyvtárunk rendelkezésére.

Elgondolkoztató amit látunk: mesterség ez, vagy művészet? Egyébként divatos meditatív téma ez. Szerintem egyértelműen iparművészet, mely elismert esztétikai kategória. A kézműves könyvkötés kivívta művészi rangját, miként a kerámia, az üveg, a textil, és még folytathatnám a sort. Világszerte felismerték eredetiségét, helyet talált a világvárosok kiállításain. Felfigyeltek rá műkritikusok, és szépségét felfedezte a közönség is.

A könyv elsősorban tartalma miatt kedves, ha pedig még művészi köntöst is ölt magára, valósággal áhitattal vesszük a kezünkbe. A szöveg, a szellemi tartalom többféle nyomdai termékváltozatban láthat napvilágot, számos kiadásban jelenhet meg, de az az egy,

amelyik a szöveggel harmonizáló, egyedien megformált, tetszetős köntösben a miénk, az maga az érzelmi gazdagság, már műtárgy!

A szép könyv mindennapjaink műtárgya, gyűjteményünk polcainak egy-egy ékessége. Tény az, hogy első benyomásunkat a becsukott könyvről kapjuk, a könyv kötése hat ránk először.

Goethe mondta: a kötés úgy tartozik a könyvhöz, mint a ruha az emberhez. Itt gála öltözékekkel találkozhatunk.

A mesterien bekötött könyv becses produkció, melyet megcsinálni kunszt. Kunszt abban az értelemben, mint mesterségbeli bravúr. A grafikai művészet formaelemeit felhasználva, élve az anyag sajátosságait megőrző új technikai eljárásokkal, már több, mint ügyesség, vagy mesterfogás. Ez már olyan értelemben kunszt, amely már a művészet fogalmi szférájába tartozik: az *ipar művészete!*

Egy kötet megformálása elmélyedt munkát követel, s ez nem vonatkoztatható el a technikai és nyersanyag bázistól, sőt az anyagi és erkölcsi megbecsüléstől sem. Ez a szakma társadalmi szükség is, mert magával hozza azt az esztétikai hatást, melyből az alkotói öröm szinté kisugárzik, és érvényesül benne a mesterség iránti áldozat, a kézműves hivatástudat.

A kézműipari könyvkötésnek van etikája, és pedig a minőség etikája. Ennek fontosságát érezhetjük mindannyian, hazánk jelen korszakában.

A mi feladatunk: úgynevezett nagykönyvtáraknak értékmentő érdekből; az illetékes, ipart irányító szerveknek hivatalból; nekünk, könyvbarátoknak pedig a szép könyv iránti szeretetéből éppen az, hogy minden körülmények között megtaláljuk a kísérletekhez szükséges időt, anyagokat és a megfelelő munkafeltételeket. Szorgalmazzuk e szakma művészi fejlődését.

Mint már említettem, a múlt évi sikeres kiállításunk valami újat kezdeményezett. Bizonyítani kívánta, hogy van még tehetség és tudás a korunk ambiciózus restaurátor-könyvkötő mestereiben. Ez a tárlat pedig már egy biztató folytatás annak érdekében, hogy ez a tradíció ne torpanjon meg, sokkal inkább viruljon.

Hadd gyönyörködhessen az utókor is a mi jelenünkben, mint ahogy büszkén a világ szemé elé állíthattuk épp az utóbbi fél esztendőn át Mátyás király Corvina könyvtárának csodás reneszánsz kódexeit, könyvalkotásait, a középkor könyvkötő-mesterségének stílusremekeit.

Hangos elmélkedéseim végéhez közeledve, élnék még egy bejelentéssel. A művészi könyvkötés támogatására javaslom, hogy hozunk létre egy Alapítványt, mely a különleges

alapanyagok és szerszámok beszerzését, valamint az arra érdemes fiatalok továbbképzését szolgálná. A magam részéről e nemes cél érdekében, itt és most lelkesen felajánlok tízezer forintot! Talán lesznek követőim!

A remény és bizalom jegyében felkérem Önöket, tekintsék át tüzetesen a kiállítást, melyet ezennel ünnepélyesen megnyitok.

Milhoffer Alajos

MUNKÁNKRÓL, KÉRDÉSEINKRŐL

Beszélgetés dr. Tóth Lajossal, a Széchényi Ferenc emlékérem 1990. évi díjazottjával

Ebben az évben második alkalommal került sor a tavalyihoz hasonló ünnepély keretében a Széchényi Ferenc emlékérem átadására. Az idei kitüntetett dr. Tóth Lajos, a Kötelezpéldány-szolgálat vezetője.

K.: – Kedves Lajos! Először is gratulálok a kitüntetésedhez a Híradó szerkesztősége nevében. Mindenekelőtt megkérdezem, hogyan kerültél a könyvtárosi pályára?

V.: – Nem mondhatom azt, hogy kora ifjúságtól könyvtáros akartam lenni. Tizennégy éves koromtól nem volt pályaválasztási problémám, mindig jogász, jogászként ügyvéd akartam lenni. Ezt a célt el is értem, 1956-ban a Szekszárdi 1. számú Ügyvédi Munkaközösség tagja lettem. 1956-ban azonban más is lettem, mivel a forradalom csodálatos napjaiban megválasztottak a Szekszárdi Nemzeti Bizottság, illetve a Tolna Megyei Nemzeti Bizottság vezetőjévé. Ezt a tevékenységemet viszont a szovjet tankok mögül előbújt ellenforradalom 1957-ben a kommunista rendszer megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése büntettének ítélte, aminek folytán ügyvédből nyolc évre elítélt politikai rab lettem. A börtönben tüdőbajt kaptam, aminek kezelése során alkalmazott gyógyszer

túladagolása megtámadta a hallóidegeimet. Több, mint négy év után szabadultam, sok hónapot töltöttem a tüdőklinikán, majd egy lakatosműhelyben sikerült segéd munkásként elhelyezkednem (e magas állásba való bejutásomhoz több ember "titkos szervezkedésére" volt szükség), ahol kiderült, hogy a műhelyben elkerülhetetlen zaj a maradék hallásomat veszélyezteti, s így más munkahelyet kell keresnem. Újabb széles körű "szervezkedés" eredményeként jutottam dr. Jóború Magda főigazgató asszony elé, aki (az akkori párttitkár merev ellenkezése ellenére is) alkalmazott az OSZK-ban. Ekként lettem lakatos segéd munkásból könyvtári alkalmazott, majd az ELTE kiegészítő könyvtártudományi szakán megszerzett diplomával szakképzett könyvtáros.

K.: – Szeretném, ha röviden szólnál a börtönben töltött évekről is.

V.: – Erről az időszakról röviden nem könnyű szólni. Nehéz volt, de volt jó is benne. Nehéz volt az a tudat, hogy forradalmunkat egy idegen, megszálló hatalom leverte. Még nehezebb volt annak a tudata, hogy ebben és az úgynevezett "konszolidációban" ősi tatár módszereket használva, részt vettek ebben az országban születettek és magyar nyelven beszélők is. Nehéz volt a családtól való elszakítottság, a családról való gondoskodás lehetőségének kizártsága. Nehéz volt a bezártság, a kiszolgáltatottságot, a kübliszagot, az éjjelnappali ellenőrzöttséget elviselni. Nehéz volt, hogy az embert olykor úgy kezelték, mint egy rabszolgát: kéz-lábbilincsbe verték, másokkal közös láncra fűzték. Nehéz volt elviselni a sok kivégzés hírért, látni a hullaszállító kocsit. Nehéz volt a valós információk, a jó könyvek hiá-

nyát megszokni. – Jó volt a politikai elitéltek közösségének tagja lenni, a többiekkel együtt érezni és gondolkodni. Jó volt, ha a másodfokú bírósági tárgyalásról a zárkatársunkat visszahozták, mert ez azt jelentette, hogy nem ítélték halálra, a kiszabott évek száma meg közömbös volt. Jó volt egy életre szóló barátságokat kötni, egymást lelkiileg erősíteni. Jó volt a börtönön belüli szólásszabadság: Kádárról, Münichről és a többi hasonszórúról megmondhattad, hogy szovjetbérenc hazaárulók, és az ávósokkal, pufajkásokkal, ügyészekkel, vérbírákkal együtt amorális, lelketlen gyilkosok. Jó volt a legkülönbözőbb társadalmi rétegekhez tartozó, különböző szakképzettségű, kiváló jellemű emberekkel megismerkedni, velük beszélgetni, egymástól tanulni és egymást tanítani. Bőven volt kiktől tanulni: a politikai elitéltek között a földművestől az atomfizikusig a különféle szakmák elitje volt jelen. Magam legtöbbször értelmiségekkel voltam együtt, köztük olyanokkal, akiknek a neve az elmúlt másfél évben az egész magyar társadalom előtt ismertté vált. Röviden ennyit erről.

K.: – Mióta dolgozol az OSZK-ban, és mely munkaterületeken tevékenykedtél?

V.: – 1962. májusában kerültem a könyvtárhoz, és mindjárt a kötelesspéldányokkal kezdtem foglalkozni. Ez lett a "vesztem"! Ha címléíróként, vagy katalógusszerkesztőként kellett volna dolgoznom, pár év múltán biztosan más pályát kerestem. A kötelesspéldányokkal való foglalkozás azonban legalább annyira jogi és szervezési, mint könyvtárosi feladat. Én meg fiatal voltam, tele ambícióval és energiával. Leveleztem és telefonáltam, jártam Budapestet és a vidéket, szerveztem a nyomdák és az akkor már nagyobb számban jelentkező sokszorosítók részéről történő kötelesspéldány szolgáltatást egészen odáig, hogy "túlszerveztem" magam. Hirtelen 40–50 százalékkal megnőtt a beszolgáltatott kötelesspéldányok száma, miközben a Kötelesspéldány-szolgálat (akkor még csoport) létszáma, a munkahelyiségek területe változatlan maradt. Kiváló képességű, igen művelt, de sajnos, gyenge egészségű főnököm, dr. Medrey Zoltán, aki 1972-ben elhunyt, elnéző mosollyal szemlélte nagy nekibuzdulásomat. Ő már régen tudta, hogy a költségvetés olyan paplan, amely alatt kényelmes nyújtózkodásra csak ritkán, könyvtárosnak soha nincs lehetősége. Amikor a vezetői felelősség helyette rám hárult, mérsékeltem is a lendületet, és nagy szívfájdalommal – mondhatni átkozódva és fogcsikorgatva – a szervező munka intenzitását a lehetőségekhez igazítottam.

K.: – Kikkel dolgoztál együtt a Kötelesspéldány-szolgálaton?

V.: – Huszonnyolc év nagyon hosszú idő, ezért csak a nevek hosszú sorának előszámlálásával tudnék a kérdésre válaszolni. Munkatársaim közül mégis név szerint megemlítek néhányat. Elsőként dr. Medrey Zoltánt, aki az önállóvá vált Kötelesspéldány-szolgálatot a kezdetől (1951) a haláláig vezette, de aki már a háború előtt és alatt is a kötelesspéldányokkal foglalkozott. Bár az utóbbi két évtizedben sok minden megváltozott, az osztály működési rendjének alapjain még mindig érződik az ő keze nyoma. – Amikor az osztályra kerültem, már ott dolgozott Maczika Béla, aki később máshova ment, majd közel két évtized után visszatért az osztályra, most pedig a Raktári osztály vezetője. Szintén az OSZK osztályvezetője (Külföldi Könyvek Központi Katalógusa) Gajtó Éva, aki a Kötelesspéldány-szolgálaton volt osztályvezető-helyettes, és a feleségem is lett. A hosszabb ideig az osztályon dolgozók közül okvetlenül említenem kell Révay Ritát, akit először a főigazgatói titkárságra "szipkázta el", jelenleg pedig a Kulturális és Marketing osztályon dolgozik, valamint Farkas Ágnes, aki a SZKI könyvtárának a vezetője. De nem folytatom a nevek emlegetését, mert nem kevés azoknak a száma, akik a Kötelesspéldány-szolgálaton indultak, és az ott szerzett ismereteik birtokában másutt végeznek kiemelkedő munkát. Ez érthető is. A Kötelesspéldány-szolgálat viszonylag változatlan keretei között az osztályon belül az előrelépésre szinte nincs mód, viszont lehetőség van olyan széles körű kiadványismeret megszerzésére, amilyenre más hely alig nyújt lehetőséget, továbbá az ügyintézési gyakorlat (tárgyalás, levelezés, kontaktuseremtés) elsajátítására, amelyre a hagyományos könyvtári feladatokat ellátó osztályokon kevesebb a lehetőség.

K.: – Milyen módon vettél részt a kötelesspéldányokkal kapcsolatos 1977-es és 1986-os jogszabálymódosításokban?

V.: – Az 1977-es jogszabály-módosításban játszott szerepem tulajdonképpen nagyon furcsa. Ha jól emlékszem, három jogszabály-tervezetet is kidolgoztam a folyton változó koncepcióhoz alkalmazkodva, hogy aztán egy, a három tervezet elemeinek felhasználásával készült, általam már csak a Magyar Közlönyben olvasott, végleges szöveg valósuljon meg. Az 1977-es előkészítő munkában sok energiám fekszik, az eredmény pedig számos tekintetben éppenhogy ellentétes lett az elképzeléssel. A részletekkel most nem érdemes foglalkozni. 1986-ban – változatlan koncepció

mellett – a kötelespéldány szolgáltatási kötelezettség kiterjesztésre került az audio-vizuális dokumentumokra is, ami roppant nagy jelentőségű a magyar könyvtárügy számára. Ennek az új jogszabálynak a szövegét én dolgoztam ki, bár végső formába öntését ismét a minisztériumban végezték, nem hibák nélkül. A jövőt illetően azt szeretném, hogy a kötelespéldány szolgáltatást ismét törvény, nem pedig egy bármikor megváltoztatható miniszteri rendelet szabályozza, olyan törvény, amelynek szabályai megtartására szigorú szankciók kényszerítik a kötelezetteket. Ezekre vonatkozó javaslataimat már korábban megtettem.

K.: – Jogi ismereteid hasznosultak-e a könyvtárban a kötelespéldány szolgáltatás területén kívül is?

V.: – Előljáróban elmondom, hogy én a jog területéről teljesen soha nem szakadtam el. A kötelespéldányok kézbevétele lehetőséget adott arra, hogy a jogszabályok változásait és a bírói gyakorlatot folyamatosan figyelemmel kísérjem, persze csak annyira, amennyire egy más szakterületen dolgozó ember számára ez lehetséges. Ezért lehettem a könyvtáron belül "a jogász", akit az itt dolgozók felkereshettek, és akitől jogi vonatkozású problémáikkal kapcsolatosan útbaigazítást kérhettek. A jogsegélyszolgálat rendszeresítéséig én voltam "a" jogsegély. A könyvtár vezetői is többször véleményt kértek tőlem az intézményt érintő ügyekben. A legfőbb jogi tevékenységem kétségtelenül az, hogy a könyvtár vezetőségének és a szakszervezetnek a bizalmából két évtizede ellátom a munkaügyi döntőbizottság és a lakásügyi bizottság elnöki funkcióját. A döntőbizottsági tevékenységem során eddig egyetlen olyan megfellebbezett határozatot sem hoztunk, amelyet a munkaügyi bíróság ne hagyott volna helyben, vagyis a határozataink jogilag megalapozottak voltak. A lakásügyi bizottságban – túlzás nélkül mondhatom – nagyon sokat dolgoztam. Együttérzéssel és segítőkészen hallgattam meg a könyvtár alkalmazottainak súlyos lakásproblémáját, készítettem elő megtárgyalásra a kölcsönkérelmeket, és írtam meg a kölcsönszerződéseket. Bevallom, hogy ennek a munkámnak az eredményessége mindig jó érzéssel tölt el.

K.: – Hallhatnánk néhány szót a szakszervezeti tevékenységről is?

V.: – Szakszervezeti tag vagyok, de kifejezetten szakszervezeti funkciót nem végeztem. A munkaügyi döntőbizottság és a lakásügyi bizottság elnöki posztjára a szakszervezet és a könyvtár vezetősége egyetértésével kerültem. Ezért úgy fogalmaznék inkább, hogy szakszervezeti tagként közbizalmi funkciókat látok el,

amelyek legitimációjához a könyvtár dolgozóinak, a szakszervezetnek és a könyvtár vezetőségének együttes bizalma szükséges. Az 1970-es években egy szakszervezeti választási fordulóra megválasztottak a jelölő bizottság elnökének. Ez is közbizalmi funkció. A jelölés során nem sokat kellett töprengenünk: csak azok közül a jelöltek közül választhattunk tisztségviselőt, akik a feladatot hajlandók voltak vállalni. Tolongás nem volt. Egyébként az OSZK szakszervezeti bizottságainak tevékenységét – az adott körülmények között – jónak ítélem. Ehhez persze az is kellett, hogy a könyvtár vezetősége partner legyen, és – szintén a lehetőség szerint – az is volt.

K.: – Végül térjünk vissza még egyszer a szakmára. Milyennek látod ma a kötelespéldány szolgáltatás helyzetét Magyarországon?

V.: – Általában jóként jellemezhetem. Részletesebb vizsgálatnál a minősítést külön-külön kell elvégezni a tárgyi és alanyi oldalon. A tárgyi oldalon az a meghatározó, hogy milyen dokumentumtípusokat és az egyes típusokon belül azok milyen széles körét vonom be a beszolgáltatás körébe. Minél több a típus és

MEGJELENT

A MAGYAR IRODALOM ÉS IRODALOM- TUDOMÁNY BIBLIOG- RÁFLÁJA 1984

Budapest, 1990
Országos Széchényi Könyvtár

minél szélesebb a kör, annál több lesz a hiány. Amennyiben azt vizsgálom, hogy a forgalomba hozott könyv jellegű sajtótermékek kötelezpéldányai beszoigáltatásra kerülnek-e, akkor azt mondhatom, hogy jó a magyar kötelezpéldány szoloigáltatás. Ha azt veszem szemügyre, hogy a forgalomba kerülő időszi kiadványok egyes számainak kötelezpéldányainál mi a helyzet, akkor a minősítés még mindig jó, de ez után a jó után már legalább egy, de inkább két fekete pontot kell tenni. Amennyiben viszont a különféle kis művészeti, kulturális, baráti és egyéb körök, társaságok kevés példányszámban előállított és a tagság között szétosztott kiadványainak kötelezpéldányait nézem, akkor az osztályzat inkább közepes. Hasonló a helyzet az úgynevezett vállalati irodalom területén is. – Az alanyi odalon a motivált-ság a döntő. Fűződik-e érdeke a beszoigáltatásra kötelezettek a beszoigáltatáshoz, vagy

sem? A mulasztás következményeként a szankció eléggé súlyos-e ahhoz, hogy belső motivált-ság hiányában külső motiváló erőként hasson? Sajnos, ma még mind a két kérdésre határozottan "nem" a válasz. Éppen azért a 28 év alatt kifejeceedett véleményem az, hogy hazánkban a kötelezpéldány szoloigáltatás akkor kapja meg a kiváló minősítést, ha alaposan végiggondolva és józan mértéktartásra törekedve határozzuk meg a beszoigáltatandó dokumentumok körét, továbbá mindent elkövetünk a beszoigáltatásra kötelezettek belső motivált-sának erősítésére, valamint végső eszközként olyan kényszerítő erőt alkalmazunk, ami mindenképpen kiváltja a kötelezettek jogszabályszerű magatartását. Mindez így elmondva egyszerűnek látszik, de a valóságban a kiváló minősítés elérése még nincs látóközelen.

K.: – Köszönöm a beszélgetést!

(-riporter-)

NYUGDÍJASAINKRÓL

Híradás és köszöntés Kecskeméti István születésnapja alkalmából

A Zeneműtár vezetője 10 éve ment nyugdíjba. A Zeneakadémia Zenetudományi tanszékán szerzett diploma után, 1957 óta dolgozott a Táiban. Tizenöt éven át, 1981. augusztusáig volt a Zeneműtár vezetője.

A Zeneműtár felépített osztály volt e 15 év alatt. Volt osztályvezető, volt köztudott osztályvezető-helyettes. Az egyik helyettes csoportvezetői beosztással is meg volt tisztelve. Volt szakszervezeti bizalmi, majd bizalmi helyettes is. Meg volt külön a szoloigálati hierarchia rendje. Az ügyeletes a szoloigálati idejében az osztály felelős képviselője volt. Megkapta hozzá az információt, az intézkedési jogot, a bizalmat az osztályvezetőtől. Ugyanakkor felszabadultan továbbíthatta az osztályvezetőhöz az őt illető kérdéseket, külföldi kutatókat. Osztályvezetőnk bármikor, soron kívül készen állt az ügyeletes számára, ha annak további útmutatásra volt szüksége, vagy az ügyelet alatti érdemi történésről kívánt beszámolni. Volt egy harmadik

vetülete is a Tár struktúrájának. A raktáros személyének kivételes osztályvezetői megbecsülése kihatott az egész osztály légkörére. Az első raktáros kollégát magasan a nyugdíj korhatár felett állományban tartotta. Az őt követő raktáros kollégát, más irányú diplomás munkatársunkat a Gazdasági Hivatalból a Zeneműtárba hívta, nagy türelemmel kísérte a munkakörbe helyezkedését. Szelíd osztályvezetői igényességgel ügyelt a raktáros munkájára, és annak kezdeményezéseit mindig komolyan vette. A gyűjtemény manuális kezelőjének magasra emelésével osztályvezetőnk középpontban tartotta a gondolatot: nemzeti gyűjteményt őrzünk!

Az így felépített osztályon minden, a tárat képviselő szerep ismeretet és felelősséget, szoloigálatot jelentett annak a számára, aki megkapta azt a világos, és a munkatársakkal elfogadtatott hatáskörrel együtt.

A Zeneműtár megszervezett osztály volt. A vezető által számon tartott és a munkatársakra lebontott feladatok összessége egy zökkenőmentesen funkcionálni tudó, egységes Zeneműtár fennállását biztosította. A kutatók és külső kollégák ebből a szervezetségből a működés gyümölcseit, a zeneműtári munkatársak

a színes, sokrétű munkakört kapták eredményül. Az egyszemélyes reszortfelelősség – a munkakör – természetes dolog volt A Zeneműtár munkatársai a munka – felelősség – képviselő egységére, üdítő teljességére épült munkaköröket tudhattak magukénak. Ám a közismert munkaelosztás, az osztályon honos harmónia a kommunikáció szempontjából, az egymás szolgálati munkáiban való bizonyos jártasság és általános igényesség a helyettesítéseket is mindig problémamentessé tette. Az állomány és a munka kontrollja az ún. kettős nyilvántartás elvének gyakorlatával és a munkafolyamatok egymáshoz kapcsolódásával "önmagától" megtörtént. A kurrens munkaellenőrzés az érdemi, feldolgozó munkáknál a munkafolyamat tartozékaként volt számon tartva. Emlékezem: ügyintézésünket egyszerűen a körforgalom nemzetközileg elfogadott szabályai tették tisztává és emberségessé, egyben: az állandó munkához képest a kimenő intéznievaló mindig elsőbbséget élvezett. A másik osztálynak, a kutatónak, az eladónak így nem kellett hiába várnia. Az ügyintézés pedig számunkra nem vált így papír izüvé, inkább az életet érezhettük a papír mögött: a dokumentumokét, a műveket, a velük foglalkozókét, a zenekultúránkét.

Hittem akkor, hogy mindez – természetes.

Főnökünk vezetői módszere az élet tiszteletéből és a munka szeretetéből elevenedett. Az utasítás szót nem kellett megismerni vezetése idején. Eszköze a magyar beszéd, az ítélőképességgel, intuitív tehetséggel, tapintattal, árnyaltan és gazdagon használt emberi szó! Kérése mindig kérés maradt akkor is, ha renitencia, vagy rejtőzködő közömbösség nem kívánta azt először meghallani. Munkatársainak nevezte és tartotta kollégáit. Nem kellett első főnököm vezetése alatt a "beosztott" szót megtanulni. S nem emlékszem, hogy a munkafegyelem szó elhangzott volna. A munka természetének megismertetésével, megszerettetésével megelőzte, elkerülte e hivatali megközelítést.

Az emberi léptékű munka rendjét mutatta, hogy a munkavégzés, a hangulat változatlan volt a Tárbán az osztályvezető fizikai távolléte, szabadsága idején is.

Kecskeméti István vezetése alatt 12 évet dolgozhattam. Ennek az időszaknak kedves kereket ad két zeneműtári esemény: elején a Schubert-kézirat felfedezése az ún. pince-anyagból, és az időszak végén egyetlen Mozart-kéziratunk állományba kerülése, melynek tulajdonosait a nagy zeneszerzőtől a jelenig követni tudja az ajándékozó.

Beszélnék 40 évről... Azt a "negyven évet" munkahelyi vonatkozásban 1981-ig, első főnököm nyugdíjba meneteléig nem kellett megismernem. Ez a védelem három fontos dologból állt össze, melynek mindegyike elsősorban főnökünknek köszönhető!

Főnököm mellett, bár az intézményben, sőt az osztályba hatóan is érvényesült bizonyos kontraszelekció, bár volt határa a szakmai, dologi lehetőségeknek, az ebből eredhető feszültség, belső elégedetlenség nem ülte meg a Tárat. Tudta, hogy ki mennyit ér. Ez a tudása önmagában védelem volt az alkalmasint értékbillentő, kényszerű valósággal szemben. Dolgozni azonban – erre súlyt helyezett – szabadon, biztosított feltételekkel, nyugodtan lehetett.

Nagy tette volt főnökünknek, hogy régi munkatársakat megőrizt az osztály számára. Egyiküknél – 91. éves koráig dolgozott itt – egy, már alig fellelhető munkamódszer koncentrátságában, eleganciájában gyönyörködhetett a háború utáni generáció. Kézrel írott katalóguscéduláin még nem találtam hibát. E munkatárs személyével ugyanakkor egy, szinte már ismeretlen munkahelyi emberi kapcsolattartás mintáját tartotta életben a Zeneműtárban az osztály vezetője. A munkát és emberét, embert és munkáját tiszteletben tartó, szívélyes, humorral teli magatartás modelljét. A másik idős munkatársunknak nyolcvanas éveikig való aktív állományban tartásával szakmai, emberi tisztaságot is aktív állományban tartott Főnökünk. Vele a munkaerkölcs folyamatosságát is biztosította. Tudta, hogy e munkatárs rendigénye, odaadó szakmai figyelme nem egykönnyen pótolható új generációkból.

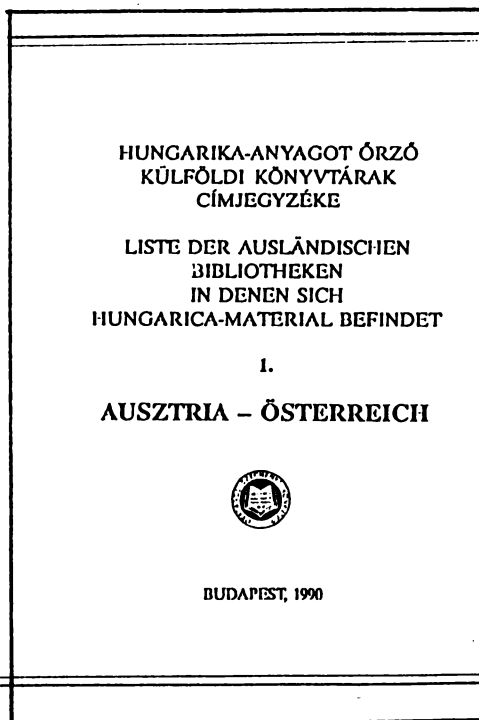
A "40 év" kiesésének titka végül a Főnökünk által képviselt értékrend történelmi alázatában rejlik talán leginkább: betanításkor elődjének, Vécsey Jenőnek ízlését, nézeteit, szokásait is közvetítette. A munka napi gyakorlatában sohasem engedte elfelejteni: a Zeneműtár folyamatosságában mi csak egy rövid szakasz felelősei vagyunk, de most rajtunk áll, hogy megmarad-e, és hogy milyen állapotban, milyen feldolgozási fokon, milyen tudományos feltartással marad meg utánunk a gyűjtemény.

Osztályunk egyetlen olyan különgyűjtemény az OSZK-ban, amelyik különleges, a gyermekkortól fejlesztett művészeti szakismeretet kíván könyvtárosától. A két szakma egyeztetése a háború előtt, rövidebb munkaidő és kevésbé szabványosodott összkönyvtári követelmények mellett még kiegyensúlyozottan megvalósulhatott.

Koncertező művész, színházban vezénylő karmester, zeneakadémiai óraadó végezhetett

a Zeneműtárban érdemi könyvtári munkát. A "8 órás" körülmények között azonban ez az egyeztetés szinte megvalósíthatatlanná vált. Főnököm vezetői művét tisztelettel említem ezen a szakmailag legfontosabb ponton. Személyében, munkásságában és szemléletében példamutatóan egyesítette számunkra a zene és könyvtár szakmai követelményeit. Hangversenyre járása, zenetörténeti többlet-tevékenysége nem vonta el napi munkájától. Vállalta, hogy a könyvtári munka az ítélőképesség, a szakmai éberség szintjén tart elsősorban igényt muzsikuskra, a zenetörténet és zeneirodalom szakemberére. Alázattal végezte a könyvtári munkát, erre tanította munkatársait is. Amíg itt volt, mégis egy pillanatra sem kellett elfelejtenünk, hogy Zeneműtárban vagyunk! A napi információk között a fontos zenei hírek elsődlegesek voltak. Ez a légkör volt oly természetes gondozója az OSZK Énekhar megalkulásának. Az osztály vezetője zeneműtári,

MEGJELENT

s egyben könyvtári értéknek tekintette azt is, ha valaki munkaidején kívül az élő zenével foglalkozást tartotta elsőnek. Szelíden szorgalmazta csupán folyamatosan a nyelvi előrehaladást, a tudományos munkát, s szervezte az arra hajlót. Biztonságban volt, szakmai méltósággal dolgozhatott a muzsikusz kezé alatt.

Vigyázva az értékrendre az osztályon, segítve munkatársai kettős szakmájú életvitelét, osztályvezetőnk vállalta a Zeneműtár szakmai másságát, annak elfogadtatását, annak alázatát egyben az Intézmény viszonylatában is, békeségben.

Vezetése idején tisztán nézhettünk mind a muzsikusz kollégák, mind a könyvtáros kollégák szemébe. Elkerülte a Tár a megalkuvás kísértését. Nem mondtunk le a zenei anyagszerűségről. Főnökünk küzdött a Zeneműtárért! Elkerülte a Tár a visszaélés kínálkozó kísértését a Könyvtár tájékozatlan közegében: komolyan vettük könyvtári munkánkat.

Az én Főnököm a művészettel élés, a művészet szolgálata, vagy az életművészet Zeneműtár adta lehetőségei közül a művészet szolgálatát tudta feladatának. Ezt vállalta, erre tanította munkatársait is.

Dr. Kecskeméti István nyugdíjba menetele óta a Kodály Archivum munkatársa. Jelenleg is egész napos munkaidőben dolgozik. Fő munkájaként Kodály Zoltán műveinek tematikus katalógusát készíti.

Körülötte rend van, a munkaszeretet levegője, a szolgálat melege, az erős hitű ember körüli örök ünnep.

Születése napján az Isten éltesse!

Veprőös Enikő

Kecskeméti István eddigi életrajza és munkássága a következő lexikonokban, kézikönyvekben olvasható: Szabolcsi-Tóth: Zenei Lexikon. Szerk. Bartha Dénes. Bp. 1965–66, Zeneműkiadó; Brockhaus–Riemann: Zenei Lexikon. A magyar kiadás szerk. Boronkay Antal. Bp. 1985, Zeneműkiadó; Riemann Musik Lexikon. Ergänzungsband. Personenteil. Mainz, 1972, B. Schott's Söhne.; The New Grove Dictionary of Music and Musicians. 6. kiad. Szerk. S. Sadie. London, 1979; Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Kassel, 1979, Bärenreiter. Bd. 16, Suppl.; Ki kicsoda a magyar zeneéletben? Szerk. Székely András. Bp. 1979, Zeneműkiadó; Ki kicsoda a magyar zeneéletben? 2. bőv. kiad Szerk Székely András Bp. 1988, Zeneműkiadó.

KIADVÁNYAINK

Néhány gondolat az Országos Széchényi Könyvtár Füzetei című új sorozatról

Könyvtárunk kiadványainak köre 1990-ben újabb sorozattal gazdagodott. Az OSZK vezetősége ugyanis elindította az Országos Széchényi Könyvtár Füzetei című sorozatot. A tervek szerint évente legalább egy-két füzet megjelenetésére nyílik lehetőség. A tanulmányok tematikája nincsen előre meghatározva. Az OSZK tudományos munkát folytató kutatói bizonyára örömmel fogadják majd ezt a publikálási lehetőséget, amely sok szempontból ideálisnak mondható: előállítás viszonylag olcsó, gyors; a szerzőnek módja nyílik önálló, kis "könyvecskében", a mai rohanó világunkban is megemészthető terjedelemben nyilvánosság elé tárni új kutatási eredményeit. Miként ezt az első füzet szerzője, V. Ecsedy Judit "A Bornemisza-Mantskovit nyomda története" című tanulmányában tette.

V. Ecsedy Judit Borsa Gedeon egyik tanítványa. Már több, mint két évtizede módszeresen kutatja régi magyarországi nyomdáink történetét; a fennmaradt nyomtatványok beható és gondos vizsgálatával következtet az egyes nyomdák betűkészletére, s a betűk azonossága alapján nyomon követi az egyes műhelyek közötti összefüggéseket. Már több értékes tanulmánya jelent meg az OSZK Évkönyveiben, a Magyar Könyvszemlében, stb.

Jelen tanulmánya központjában a XVI. századi, magyarországi nyomdászat legmonumentálisabb alkotásának, a Vizsolyi Bibliának a nyomtatója, Mantskovit Bálint áll. Mivel azonban működését Bornemisza Péter nyomtatótársaként kezdte meg Detrekőn, s a Vizsolyi Biblia Bornemisza Pétertől származó nyomdászfelszereléssel készült, ezért a szerző Bornemisza nyomdakészletének a vizsgálatát is bevonta kutatásai körébe. Így 1573-tól, Bornemisza nyomdájának indulásától 1599-ig, a vizsolyi nyomda működésének végéig számol be tanulmánya a nyomdai anyag eredetéről, alakulásáról és vándorlásáról. A betűtípusokban kimutatható összefüggések és az egyes nyom-

dák történetéről szóló egyéb források összefoglalásával pontos képet kapunk e tanulmányból a semptei (1573–1578/79), detrekői (1579–1584), galgóci (1584–1588) és vizsolyi (1589–1599) nyomda betűkészletéről, annak eredetéről és összefüggéséről. Ecsedy tovább is követi a vizsolyi betűk sorsát: Bártfán 1645-ig, ill. Kassán a jezsuiták nyomdájában a XVIII. században.

A tanulmány függelékben közli a Bornemisza-Mantskovit nyomda példányból ismert nyomtatványainak jegyzékét; a nyomdai anyag részletes leírását. Végül a rekonstruált betű- és díszanyagról összeállított táblákban gyönyörködhet az olvasó. Ezek kapcsán nagy elismerés illeti az OSZK nyomdaüzemének a precíz és szép munkáját is.

Dicsérni tudjuk továbbá a sorozatszerkesztő Lévay Edit közreműködését is, amellyel e sorozat elindításán fáradozott.

Az ő utánajárásának köszönhetően láthatott e kiadvány 1990-ben, a Vizsolyi Biblia megjelenésének 400. évfordulója évében napvilágot. Így Könyvtárunk ennek az értékes és szép kiadványnak a kiadásával járulhatott hozzá az országos ünnepségekhez.

Reméljük és kívánjuk, hogy a Füzetek következő számai mind tartalmilag, mind formailag hasonlóképpen magas színvonalon készüljenek el az OSZK kutatógárdájának és a Nyomdaüzem munkatársainak sikeres együttműködésével.

P. Vásárhelyi Judit

A Könyvtárközi kölcsonzési útmutató

1990-ben sikerült 2000 példányban megjelentetnünk a Könyvtárközi kölcsönzési útmutató 2. átdolgozott kiadását. Mindennapi munkánkban ez egy nagyon fontos segédanyag, mellyel a könyvtárközi kölcsönzést végző könyvtárosok segítségére szeretnénk lenni.

Az 1981-es rendelet nyomán 1982-ben írtunk először egy ilyen útmutatót, amibe az ember

mindent beleírt, ami szerinte a rendeletből kimaradt, ill. kicsit szuggerálni is akartuk a kollégákat, hogy hogyan értelmezzék az egyes paragrafusokat. Lehet, hogy a dereguláció ezt a rendeletet is utoléri, de a munkánk gyakorlatilag akkor sem fog változni, mert a hazai és a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzésben egy kialakult rendszer szerint dolgozunk. Az eltelt közel tíz év alatt az első kiadás elfogyott (legalábbis reméljük, az ÁKV terjesztette), és a közben szerzett tapasztalatok, ill. változások is szükségessé tették a 2. kiadás megírását.

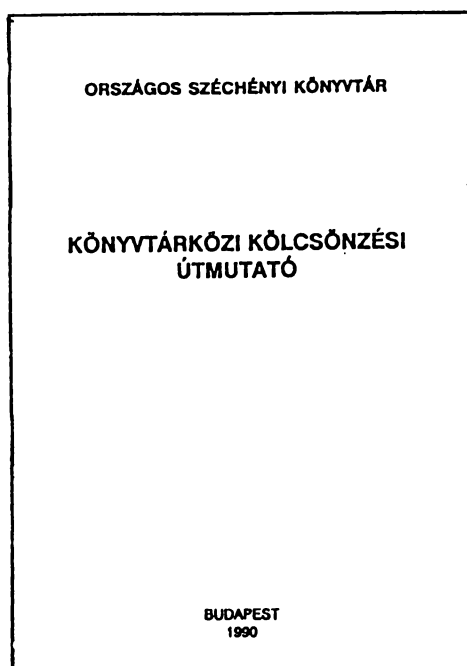
Az új kiadást bővítettük, közöltük a rendeletet, a belföldi és a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzési kérések intézésének a legfontosabb kérdéseit, ill. mellékletben egy rövidebb gyűjtőköri mutatót és a könyvtárak kód szerinti címjegyzékét. (Külön balszerencse, hogy a kiadvány megjelenése után változtak tömegesen az utcanevek.)

Az útmutató rendszeres használatával országosan javulhat a könyvtárközi kölcsönzés színvonala, levelezésünkben és a telefoninformációk során gyakran hivatkozunk rá. Most vállaltuk a kiadvány terjesztését is, 2 hónap alatt már 420 példánytadtunk el.

Évente több, mint 1000 magyar könyvtár fordul hozzánk, kb. 25.000 magyar és idegen nyelvű irodalomra vonatkozó kéréssel, és kéréseinkre több, mint 500 külföldi könyvtár küld rendszeresen könyvet kölcsön, vagy másolatot. Ezek a könyvek és másolatok jelentős tényezők a hazai tudományos kutatás szakirodalmi ellátásában, éppen ezért nem mindegy, hogy milyen pontosan és gyorsan dolgozunk. Reméljük, hogy az Útmutatóban megfogalmazott információkat a kollégák ennek érdekében jól fel tudják használni.

Karácsonyi Rózsa

MEGJELENT

Csapodiné Gárdonyi Klára nagydoktori disszertációjának vitája

Az Akadémia székházának nagytermében került sor 1990. szeptember 24-én Csapodiné Gárdonyi Klára "Könyv- és könyvtári kultúra Magyarországon a 14. és 15. században" c. nagydoktori értekezésének megvédésére. Az OSZK munkatársainak külön okuk is van rá, hogy ébből az alkalomból szeretettel gratuláljanak neki, hiszen Csapodi Csabáné az OSZK Kézirattárának vezetőjeként vonult nyugalomba 1970-ben. Fiatalabb kollégáink közül csak igen kevesen emlékezhetnek rá, hiszen már azok is nagyrészt nyugdíjban vannak, akik a régi Múzeum-épület zegzugos folyosóin s a Kézirattár Széchényi-termében gyakran találkozhattak a mindenki által ismert és szeretett Klárral. E sorok írójának még abban az élményben is része volt, amikor Klári a könyvtár munkatársainak bemutatta azt a corvinát, amelyet 1964-ben egy londoni árverésen sikerült megvásárolnia a Széchényi Könyvtárnak. Mindazok, akik fájó szívvel nézték a corvinák legutóbbi kiállításán a sok külföldön őrzött, drága kódexet, elképzelték, mit éreztünk mi akkor, amikor egy corvina végre hazakerült...

Akik még személyesen nem találkoztak Csapodiné Gárdonyi Klárával, a "Bibliotheca Corviniana" kötete, amelyet férjével, Csapodi Csabával együtt publikáltak, már biztosan ismerős számukra. Az ő kedvükért idézzük most fel a szerzőpáros egyikének alakját és a Széchényi Könyvtárhoz oly szorosan kötődő életútját.

Különös sorsszerűség, hogy már édesapja, Gárdonyi Albert (1874–1946) a Fővárosi Levéltár vezetője, számos könyvtártörténeti munka szerzője fiatal korában néhány évig a Széchényi Könyvtár munkatársa volt. Gárdonyi Klára 1935. október 1-jén lépett a Széchényi Könyvtár szolgálatába, ez volt első és 35 éven át egyetlen munkahelye. Már korán, 1939-ben a Kézirattárba került, majd 1962-ben annak vezetője lett. Pályáján kezdetben magyar és német irodalomtörténeti tanulmányait kamatoztatta, csak később fordult érdeklődése a középkori magyar könyvkultúra felé. Végül a hazai rene-

szánsz könyvkultúrában találta meg igazi témáját. A humanista kódexek kutatásában az írás- és miniatúra-történet vizsgálati módszerét alkalmazta, e módszer kialakításában korábbi művészettörténeti stúdiumai voltak segítségére. Így került sor arra, hogy a Szántó Tibor szerkesztésében megjelenő "Bibliotheca Corviniana" c. kötetben az írásra vonatkozó részeket és a közölt reprodukciók leírását ő készítse el. E nevezetes munka a közeljövőben már 4. kiadásban fog megjelenni, de megjelent németül három, angolul két, franciául és lengyelül egy-egy kiadásban is.

A doktori téziseket lapozgatva, Csapodiné kutatásainak számos eredményéről értesülhetünk. Nem a teljesség igényével való felsorolásuk is imponáló: kritikai megjegyzések a Magyar Anjou Legendarium datálását és miniatúráinak stílusát illetően; a ragyogóan illusztrált és Leuvenban őrzött, ún. Anjou Biblia eredeti tulajdonosának Anjou Endre herceggel, Róbert Károly fiával való azonosítása; a Képes Krónika datálási kérdései; Vitéz János könyvtárának és Vitéz szerepének a magyar humanizmus kifejlődésében való felkutatása. Ez utóbbinak eredményeit az Akadémiai Kiadónál 1984-ben megjelent monográfiájában foglalta össze. (Die Bibliothek des Johannes Vitéz.) Figyelemre méltó az a megállapítása, amely cáfolja, hogy Vitéz János könyvtárának egyes darabjait Mátyás király – miután az érsek a lázadás gyanújába keveredett – saját könyvtára részére lefoglaltatta. Végül számos új eredményre jutott a Corvina Könyvtár kódexének írástörténeti és miniatúratörténeti vizsgálatával, ezekkel kapcsolatban több újabb Vitéz-kódexet és corvinát fedezett fel. Csapodiné kutatásait részben itthon, részben külföldön (Bécs, Róma, Párizs, Oxford, Firenze) végezte, útjain előadások egész sorát tartva meg. Tanulmányainak eredményét részben egy önéletrajzszerű munkában, részben egy ismeretterjesztő miniatúratörténeti munkában is publikálta. (Humanista kódexek nyomában. Európai kódexfestő művészet.) Sokat tett azért is, hogy a hazai kodikológiai kutatások eredményeit külföldön is megismerjék. Ennek érdekében 1962–1988 között a Scriptorum c., Belgiumban megjelenő folyóiratban rendszeresen ismertette a magyarországi kodikológiai munkákat.

Csapodiné Gárdonyi Klára 1973-ban lett az irodalomtudományok kandidátusa, 1985-ben aranydiplomáját vehette át a budapesti Tudományegyetemen. Kodikológiai kutatásaiért az MTA-tól 1975-ben férjével együtt elnöki díjban részesült. Most, a nagydoktori tudományos fokozat elnyerése alkalmából még további sikeres munkálkodást és jó egészséget kívánunk a Széchényi Könyvtár egykori munkatársának, Csapodiné Gárdonyi Klárának!

Somkúti Gabriella

Nemzetközi konferencia a Széchényi Könyvtárban

1990. június 11. és 14. között az Országos Széchényi Könyvtár nemzetközi könyvtáros konferenciának adott otthont. A nyugatnémet alapítású ABDOSD (Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Dokumentationsstellen der Osteuropa-, Südosteuropa- und DDR-Forschung) idei, soros ülését Budapesten tartották. E szervezet olyan intézmények laza munkaközössége, melyek Kelet-, illetve Délkelet-Európából és az NDK-ból gyűjtenek dokumentumokat, illetőleg az e területekre vonatkozó irodalmat beszerzik, és tartalmilag feltárják.

Természetesen az ABDOSD nyitva áll mindazok előtt is, akik Kelet- és Délkelet-Európával foglalkoznak, ám maguk nem gyűjtik a vonatkozó irodalmat.

A munkaközösség elősegíti a könyvtár- és dokumentációügyre vonatkozó információk és tapasztalatok cseréjét, különös tekintettel a szakirodalom beszerzésére. Támogatja könyvtárosok és a terület szaktudósai közötti kapcsolat létesítését, nem utolsósorban az évenkénti munkaértekezletek megrendezésével is.

Az 1990. évi konferencia színhelyéről az 1988-as heidelbergi összejövetelen döntöttek. Ezen részt vett *dr. Vekerdí József*, a Széchényi Könyvtár nemzetközi csereszolgálatának vezetője is. Az ő javaslatára, illetve az OSZK nevében szóló meghívására került sor Budapesten az idei konferenciára. Az 1989-es gyűlést Münchenben tartották, s oda e sorok írója tapasztalatszerzés és a kezdő szervezési lépések megtétele céljából kiutazott.

A Budapesten való rendezésnek különös pikantériát kölcsönzött az a tény, hogy először lévén gyűlés kelet-európai országban, úgy gondolták: a színhelyre – amely akkor még

szocialista ország volt – más szocialista országokból is utazhatnak résztvevők, főként, ha nemzeti könyvtár szerepel társrendezőként.

A színhely meghatározta a témaköröket is. A minden konferencián megtárgyalt könyvtárügyi és számítógépesítési problémák mellett hangsúlyozott szerepet kaptak a térség nemzetiségi ügyei; a témák között szerepelt még a hazai finnugrisztika, szlavisztika, turkológia helyzete, valamint a külföldi könyvtárakban levő hungarika-gyűjtemények kérdésköre.

A konferenciát az OSZK nemzetközi csereszolgálata szervezte meg és bonyolította le. Ennek köszönhető, hogy magyar részről olyan előadókat sikerült megnyerni, mint *Borsa Gedeon*, *Vízkelety András*, *Vekerdí József* a Széchényi Könyvtárból, *Hadrovics László*, *Király Péter*, *Hajdú Péter*, *Hazai György*, *Fried István* pedig különféle egyetemi tanszékekről.

A konferencia programjában nagyobb budapesti könyvtárak meglátogatása és egy egész napos szentendrei kirándulás is szerepelt. Az összejövetel végeztével a 16 országból összegyűlt résztvevők, bizton állíthatjuk, meglegegedten mentek haza.

Mártonffy Attila

KÖNYVTÁRI LEVELEZŐ/LAP 1990. 7. sz.

MEGJELENT

KÉZIRATOS TÉRKÉPEK
AZ ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
TÉRKÉPTÁRÁBAN

I. KÖTET
ÖNÁLLÓ KÉZIRATOS TÉRKÉPEK
1.
(1-1227.)

Szerkesztette

Palay Pálné
Pihál Katalin

Budapest, 1984.

SAJTÓFIGYELŐ

Bibliotheca Corviniana

Immár 500 esztendeje halt meg Hunyadi Mátyás király, "az isteni fejedelem, ... minden művészet pártolója s minden tehetség támogatója"

ahogy a történétíró, Antonio Bonfini jellemezte. Az évfordulóról tudományos ülésszakok előadásában, számos, szebbnél szebb kiadvánnyal és két kiemelkedő kiállítással emlékezett meg az utókor. A két kiállításnak Mátyás egykori palotája, a mai Budapesti Történeti Múzeum, illetve az Országos Széchényi Könyvtár kiállítótermei adtak méltó helyet. A történeti kiállítás, amely "Mátyás és kora" címen nyújt széles áttekintést a reneszánsz magyarországi emlékeiről, a XV. század hazai hétköznapijait és ünnepeit mutatja be a megmaradt építészeti töredékek, szobrok, dísz tárgyak és használati eszközök, miseruhák, egyházi kegytárgyak, a katonai élet relikviái révén. Az Országos Széchényi Könyvtár a "Bibliotheca Corviniana", az egykor Európa szerte híres budai könyvtár itthon őrzött és számos külföldi gyűjteménytől kölcsön kapott remekműveit állította ki – ilyen teljességben először történetünk során.

Nemzeti könyvtárunk, amely jogosan tekinti magát az egykori Bibliotheca Corviniana kései utódjának, hosszadalmas és körültekintő előkészületek után valóban világszínvonalú kiállítással tisztelgett az ötszáz esztendő könyvtár emléke előtt. A budai várpalotába lífttel érkezőket már a folyosón vitrintárlat fogadja. A fal egész hosszában húzódó vitrinsor Mátyás király Európájába kalauzolja el az érdeklődőket: eredeti könyvek és művészi másolatok, festmények rekonstrukciói, vár- és városrajzok, arcképek tájékoztatnak a reneszánsz Európa uralkodóiról, városairól, kulturális központjairól, egyetemeiről, a tudományos, az irodalmi, a vallási élet világaról, a kiemelkedő képzőművészek alkotásairól. Minderről úgy, hogy szemléletes táblákon is utalnak az összefüggésekre, a humanizmus térhódítására, kiemelve a magyar vonatkozásokat.

A könyvtár homlokzatát, előcsarnokát, a kiállítási termék előterét Mátyás-kori zászlók másolatai díszítik; az egykori Bibliotheca rekonstruált épületmakettje, Mátyás és Beatrix királyné ismert márvány reliefje "hangolja rá" a látogatókat a három kiállítási teremben rájuk váró tör-

ténelmi-művészi meglepetésre. Hosszas várakozás után lehet csak bejutni a termekbe, mert a kiállított kódexek állományának védelme érdekében a termeket állandó hőfokon (18 Celsius-fokon) tartják, s ezért 30–40 fónél többen egyszerre nem lehetnek a tárlók között. A "sejtelmes" világításnak is állományvédelmi oka van: a fél évezredes pergamenkötetek, különösen pedig a csodálatos színekben pompázó illusztrációk (iniciálék, illuminációk) rendkívül érzékenyek a fényre. Ahhoz, hogy az Országos Széchényi Könyvtár a nagyon költséges állományvédelmi előírásokat (amelyek egyébként a külföldről kért kódexek átengedésének feltételei voltak) teljesíteni tudja, hazai és nemzetközi összefogásra volt szükség, európai és tengerentúli segítségre. A kiállítás szépséges katalógusa – Csapodi Csaba, Cs. Gárdonyi Klára, Földesi Ferenc és Szántó Tibor együttműködésének eredménye – több oldalon keresztül sorolja a kiállítás sikeréhez könyvküldeménnyel, vagy anyagi segítséggel hozzájáruló intézményeket.

A három, egymás mellett nyíló, de külön bejárható teremben a kiállítók tematikus elrendezésben mutatják be a világ minden táján, különböző gyűjteményekben fennmaradt, hiteles 216 corvinából azt a 131-et, amelyet sikerült kölcsönkapnia a könyvtárnak. Óriási teljesítmény, ha meggondoljuk, hogy a corvinák minden könyvtár legféltettebb darabjai közé tartoznak! A hazánk iránt mutatkozó fokozott érdeklődés, a magyar kultúra tisztelete és elismerése, Európához és a világhoz tartozásunk (törekvésünk) igazolása az a tény, hogy olyan intézmények is átengedtek a kiállítás időtartamára corvinákat, amelyek eddig ritkán voltak hajlandók hasonló gesztusra. (Igy például a Vatikáni Könyvtár, amely több, gyönyörűen illuminált kódexszel járult hozzá ahhoz, hogy a budapesti kiállítás valóban méltóképpen mutassa be a Mátyás korabeli könyvtár egykori gazdagságát, értékeit.)

Az első teremben az egyházi jellegű irodalmi művek láthatók. Ima- és misekönyvek, bibliák, zsoltaroskönyvek, graduálék, szerkönyvek sorakoznak egymás mellett: az Országos Széchényi Könyvtár, a Vatikáni Könyvtár, a brüsszeli Királyi Könyvtár és a firenzei Medici Könyvtár gyűjteményének legszebb darabjai. Mellettük, a kötetek között reneszánsz kori kegytárgyak:

kelyhek, szobrocskák, keresztek, patériák idézik fel a kort, amelyben ezek a javarészt kézzel írt, de mindenképpen kézzel festett, illusztrált kódexek születtek (egyikük-másikuk bizonnyítottan Mátyás budai másolóműhelyében).

A kiállítás második termében zömmel a történeti művek kaptak helyet: ókori görög, római és bizánci történetírók alkotásai mellett természetesen a humanista historikusok: Bonfini művének töredéke, Petrus Ransanus és Thuróczy János magyar krónikája. Mátyás király széles körű humanista érdeklődését tükrözik a kedvelt auktorok könyvei, elsősorban a klasszikus íróké. Catullus, Martialus, Plautus, Seneca, Tacitus és Vergilius mellett a humanista költészet nagyjaitól is láthatunk kódexeket: Boccacciótól, Dantétól és Petrarcatól (olasz, angol, amerikai és hazai könyvtárakból).

A harmadik terem adott helyet a Bibliotheca Corviniana orvosi, csillagászati, földrajzi és építészeti műveiből fennmaradt példányok bemutatásának. Ptolemaios világföldrajzának görög, illetve latin fordításban látható példánya (az elsőt a bécsi, a másodikat a párizsi nemzeti könyvtár kölcsönözte) a "ptolemaioszi világkép" eleven színekben pompázó ábráival (a firenzei Attavante illuminációs művészetét igazolva) a kiállítás egyik legszebb darabja. Theophrastus növénytani rendszerezése, Celsus orvostudományi összefoglalója és Leon Battista Alberti építészeti kézikönyve igazolja Mátyás valósgos humanista szellemét. Nem hiányoztak a kiállításról a hadtudományi művek sem: a kortársak tanúsága szerint Mátyás király gyakran fordult ezekhez.

A Bibliotheca Corviniana kiállított kötetei fényesen bizonyítják: hazánk történelmének felemelkedő szakaszaiban mindig nyitott volt mindarra, amit az európai kultúra nyújtott számára. Nemcsak a múlt értékeit fogadta be, hanem a kortársi eredményeket is. Mátyás egykor könyvtárát, e "jeles művet" kortársai és az utókor "magasztos gyönyörűségére" állította: méltán szólott erről a könyvtár egykori épületének egyik felirata.

A "Bibliotheca Corviniana" olyan kiállítás, amelyet évszázadonként ha láthat a közönség! És még az is nagy érdeme, hogy újabb lendületet adott, ad a történeti kutatásoknak. Ezek egyik friss eredménye hogy Urbán László közreadta az egykori könyvtár épületére vonatkozó kutatásokat "Képek a Corviniana világról" címen.

Végh Ferenc
Tudomány, 1990. szept.

Nem küldik többé vissza a könyveket!

Aleksandar Prlija ígéretet tett, hogy a jövőben az Országos Széchényi Könyvtár közvetlenül küldheti ajándécsomagjait a címzettekhez

A tavasszal példátlan nemzetközi könyvbotrány kerekedett abból, hogy a vajdasági hatóságok (mindmáig kideríthetetlen: melyik) "nedopusteno" felirattal visszaküldték a magyarországi Országos Széchényi Könyvtár ajándécsomagjait a feladónak. A jelek szerint végre pont került az ügy végére. A jövőben a magyarországi könyvcsomagok közvetítő nélkül kerülnek a címzethez, ez derül ki az OSZK és a Matica srpska levelezéséből. A könyvcseré utóbbi egy hónapos fejleményeiről Juhász Andrással, az Országos Széchényi Könyvtár csereosztályának munkatársával beszélgettünk el újvidéki tartózkodásakor.

- A könyvbotrány lényegében azért robbant ki, mert a két intézmény közötti (idei februári keltezésű) megállapodásban az áll, hogy a Matica srpskának a könyvcserében koordináló szerepe van; ezt, úgy látszik, nálunk másként értelmezték, és feltételezhetően egyfajta ellenőrzést is végeztek. Érvényben marad-e továbbra is ez a megállapodás?

- A korábbi művelődéspolitikai feltételek között a koordinátori szerep egy számunkra felfoghatatlan értelemmel töltődött itt fel. Mi az intézmények közötti kapcsolatban mindig fontosnak tartottuk az ésszerűséget. Annak a gyakorlatnak a során, amikor a Matica srpska könyvtára azt a jogot tartotta fön magának, hogy az ő közvetítésével küldjünk könyveket a vajdasági népkönyvtáraknak, ez úgy volt értelmezhető, hogy egyrészt az újvidéki anyakönyvtár irányunkban kötelezettséget vállal az általunk küldött könyvek pontos kézbesítésére, másrészt a Matica srpska mint anyakönyvtár, az egyes könyvtáraknak szánt könyveket katalóguscédulákkal látja el, és ezek kíséretében továbbítja őket. Mint kiderült, ez a gyakorlat módosult, s egyfajta felügyeleti szereppé is vált a vajdasági magyar olvasótábor és az itteni könyvtárak felett. Ezenfelül mi például sohasem kaptunk visszajelzést arról, hogy a Matica srpska által közvetített ajándékaink megérkeztek-e a címzethez, vagy sem. Így lassan betelt a pohár, és mint a Magyar Szó is több ízben megírta, külügyminiszeri szintű ügyé nőtt a visszaküldött könyvcsomagok esete. De hál' Istennek, végre megszületett a megoldás, visszaállt az öt-hat évvel ezelőtti gyakorlat: a jövőben

közvetlenül küldhetjük az ajándékkönyveket a címzetthez. Itt-tartózkodásom alatt nagy örömmel tapasztaltam, hogy a Matica srpskának is öröm, hogy a továbbiakban eltekinthet a kívülről ráerőszakolt, jelentős adminisztrációtól.

- Végül is okmányba foglalták-e ezt a számkra kétségkívül kedvező megoldást, vagy maradt minden csupán a megbeszélés szintjén?

- Ennek előzménye volt. Intézményünk főigazgatója augusztus 6-án levelet intézett a Matica srpskához, s ebben értesítette, hogy Aleksandar Prljának, Szerbia külügyminiszterének június 27-i és 28-i budapesti látogatása alkalmával a Magyar Külügyminisztériumban megegyeztek, hogy az OSZK a jövőben közvetlenül küldheti az érintett vajdasági kisebbségi könyvtáraknak, intézményeknek az ajándécsomagjait, és egyidejűleg címlistát küld a könyvajándékokról a Matica srpskának. Mi tudomásul vettük Szerbia külügyminiszterének az álláspontját, és levélben tudattuk ezt a Matica srpskával. Azaz jeleztük, hogy ezentúl közvetlenül küldjük az ajándékokat, úgy, ahogy a Matica srpska is küldi az ajándékait a magyarországi kisebbségnek. A levél végén a főigazgató úr kérte a Matica srpska vezetését, hogy amennyiben bármilyen megjegyzésük van az elmondottakkal kapcsolatban, értesítsenek bennünket. A válaszlevél szeptember 14-én érkezett meg. Tudomásul vették a közölteket, és egyetlen pótlólagos megjegyzésük sem volt. Tehát a jövőben címjegyzéket juttatunk el a Maticának, mégpedig a jelzett statisztika vezetése végett, és mint ahogy természetes is, módosult a koordinátori szerep is. A jelenlegi megbeszéléseim során az volt a kérésem, engedjék meg nekünk, hogy egy könyvcsomagot, mondjuk, az újvidékit mégis eljuttassuk hozzájuk, azért, hogy ezek alapján készítsék el az egységes katalóguscédulákat, amit azután továbbítanak majd a többi könyvtárnak. A kartársak örömmel fogadták ezt a javaslatot, és nagyon ésszerűnek vélik ők is. Hangsúlyozni szeretném, hogy évek óta tartó gond oldódott meg ezzel, ugyanis a Maticában dolgozó kartársainkat is jócskán megterhelte az adminisztráció.

- Még egyszer megkérdezném: ezek szerint csak Aleksandar Prlja ígéretére alapozza azt a megállapítását, hogy egy korszak zárult most le a könyvcserében, avagy írásos dokumentum is szól erről?

- Az említett leveleket tekintjük a reménykeltő változás alapjául. Egyébként a két könyvtár közötti együttműködés marad, a megállapodás ugyanis három évre szól. Ez úgyben

nemcsak az adott szó kötelez, hanem a külügyminisztériumi szintű megbeszélés, az észszerűség, a kölcsönösség és a jószándék is. A Matica srpska válaszelevelét tekintjük írásos dokumentumnak, a további zavartalan együttműködésünk biztosítására.

Kabók Erika
Magyar Szó 1990. IX. 30.

Baltával támadt a diáklányokra

Tanulmányi kirándulások. A nebulóévek legfényesebb napjai. Nem fenyeget a feleltetés, az elégtelen réme. Járnak-e tanulsággal? Ki tudja? De előfordul, hogy a diákok egy életre szóló élménnyel térnek vissza. Mint például a múlt pénteken a fővárosban járt dunaharaszti gimnazista lányok.

A budai Várban sétálgattak. Délután derekán járt az idő, a Tóth Árpád sétány vén fái szorgalmasan eregették utolsó útjukra idei leveleiket. Kései turisták és ráerős pesti polgárok százai sétálgattak a történelmi macskaköveken. Béke és nyugalom honolt mindenütt.

Éppen a Széchenyi Könyvtárból léptek ki a lányok. Hárman voltak, Köztük Krisztina, aki megfogadta, hogy addig haza nem megy, míg mindent le nem fényképezett. Álltak a téren, és azon tanakodtak, vajon honnan lehetne legalkalmasabban lekapni az Oroszlános kaput. Amint ott töprenkednek, hozzájuk lép egy férfi. Nem volt túl rossz arcú, de azért az a fajta, akitől az ember nem szívesen venne egy használt autót. Sz. János a közelmúltban érkezett Romániából.

Nem sokat teketóriázott. Magasba emelte baltáját, és szólt:

- No, add csak ide szépen azt a fényképezőgépet!

Mondom, történt mindez délután három és négy között Budapest talán leglátogatottabb helyén. Baltával!

A lányok nem akartak hinni a szemüknek, fülüknek, azt gondolták: izetlen tréfa az egész. Krisztinek persze esze ágában sem volt megválni Prakticájától, s ezt feje szapora ingatásával igyekezett a baltás ember tudtára adni.

A dolog akkor kezdett komolyra fordulni, amikor a férfi elszántan rángatni kezdte a lány nyakában lógó gépet. Ettől már tényleg megszeppentek a lányok, kiabáltak, de senki sem

akadt, aki a segítségükre sietett volna. Addig-addig ráncigálta emberünk a szijat, míg nem elszakadt, s a kamera lepottyant az aszfaltra.

A lányok ekkor már érezték a veszélyt, és futni kezdtek, egyenesen a Széchényi Könyvtár felé. Sz. János ekkor váratlan dolgot művelt. Baltája fokával jókorát csapott a fényképezőgépre – talán azért, nehogy elszaladjon –, majd pedig indiánfilmekbe illő mozdulatokkal, baltáját lóbálva a menekülő bakfisok után eredt.

A könyvtár bejáratánál posztoló fegyveres polgári örök először a három kétségbeesett gimnazistát pillantották meg, majd pedig a közvetlen utánuk berobbanó férfit. Fegyvert rántottak, és igyekeztek szépszerével megfékezni a baltást. De hiába. Végül még a kezét is hátra kellett csavarniuk, így téve pontot a veszedelmes történet végére. Becipelték egy zárható helyiségbe, értesítették a rendőrséget. A többi már könnyen el tudják képzelni. Sz. János még ma is az I. kerületi kapitányság vendégszeretetéet élvezi.

Mi az ördögöt akart a baltás ember? Csak ő tudja. Mert ha a fényképezőgép kellett neki, akkor nem hagyta volna ott, s főleg nem törte volna össze. Ha pedig csak balhét akart, akkor miért nem pucolt el, amikor már forrósodott a helyzet? Tudta egyáltalán, hogy mit cselekszik?

Erre a kérdésre csak az igazságügyi elmeszakértő tud majd választ adni, feltéve, ha addig át nem adják az ügyet a román hatóságoknak, s a baltás embert ki nem utasítják Magyarországról.

I. L. L.
Mai Nap 1990. X. 9.

Corvinák

Paskai László bíboros prímás, esztergomi érsek köszöntő szavaival nyílt meg az Országos Széchényi Könyvtár kiállítótermeiben az évek óta várt és nagy erővel, szervezőmunkával előkészített Bibliotheca Corviniana kiállítás Mátyás király halálának 500. évfordulóján.

Ma, amikor a kultúrára fordítható támogatás szinte elolvadni látszik a társadalmi-gazdasági változások szorításában, igen öröndetes, hogy magyar és külföldi intézmények, vállalatok szükségesnek érezték, hogy a költségvetésükből nemes célokra adományozzanak. Nélkülük

és a könyvtár dolgozóinak többéves előkészítő munkája nélkül lehetetlen lett volna e nagy jelentőségű kiállítás megvalósítása.

Nagy királyunk világhírű reneszánsz könyvtárának megmaradt darabjai a történelem viharos századai során még soha nem álltak együtt sem a szakmai, sem a nagy nyilvánosság előtt. Kelet- és Nyugat-Európa 19 nagy gyűjteménye járult hozzá a kötetek kölcsönzésével a kiállítás sikeréhez. Mellettük a nemzeti könyvtárban őrzött Corvinákat is megtekintheti a látogató, így összesen 131 csodaszép kódexben gyönyörködhetünk.

A kiállítás világszínvonalú. A felbecsülhetetlen értékű Corvinák különleges tárolást és védelmet kívánnak, így a tárlatnak egyszerre kell alkalmazkodnia a várhatóan nagy érdeklődéshez és a biztonságos, a műveket teljes szépségükben bemutató és megőrző technikai feltételekhez. A légkondicionálás, a megfelelő fényviszonyok megteremtése, a kiegészítő tárgyak, korabeli fegyverek, használati tárgyak beszerzése, a Corvinák restaurálása óriási szakmai és anyagi erőket mozgósított.

Tudnunk kell, hogy talán soha nem voltunk távolabb a reneszánsz embereszménytől, mint napjainkban. A szépségeknek örülni tudó, kiegyensúlyozott, művelt, a természetet élvező és becsülő ember talán csak most van újra születőben. Reméljük, minél több szülő és tanár kíséri el a gyerekeket a Budavári Palota F épületébe, ahol a kiállítás naponta 10 és 18 óra között tart nyitva, október 6-ig.

Czikora Györgyi
Vigilia, 1990. 8. sz.

Georgius Trapezuntius: Rhetorica

Ausztriai könyvek Mátyás királyról

Mátyás király halálának 500. évfordulóján talán érdemes bemutatni két, Magyarországon alig ismert könyvet, amelyek a közelmúltban a szomszédos Ausztriában jelentek meg. Az első dr. Isabella *Ackerl*, osztrák történésznő: *"König Mathias Corvinus. Ein Ungar, der Wien regierte"* című műve. A szép kiállítású, illusztrált, a bécsi "Österreichischer Bundesverlag" által kiadott kötet önálló kutatások és jól megválasztott magyarországi, ausztriai és más országokból származó források felhasználásával készült.

Isabella *Ackerl* részletesen ír művében a XV. századi Magyarország Európában betöltött szerepéről, a Hunyadi családról, a fiatal Mátyás trónra kerüléséről és a magyar korona akkori visszaszerzésének körülményeiről is.

A szerző bemutatja, hogy Mátyás milyen módon teremtett rendet az országban, milyen hadjáratokat vezetett a törökök ellen, valamint a cseh koronáért folytatott szívós harcát. Részletesen taglalja a magyar király konfliktusát III. Frigyes császárral, küzdelmeit az osztrák tartományokért. Természetesen megemlékezik magáról Bécs bevételéről és az öt évig tartó ottani magyar uralomról is. Hosszabb fejezet szentel a magyarországi reneszánsz leírásának, és kitér a híres Bibliotheca Corviniana ismertetésére, valamint a budai, visegrádi udvar humanista légkörének bemutatására. Még a Mátyás halála után, a róla keletkezett mondákról, mesékről is ír. A kötetet a Hunyadi, Habsburg, Jagello, Cillei dinasztiák vonatkozó genealógiája, pontos időrendi táblázat, forrás, irodalomjegyzék és névmutató egészíti ki.

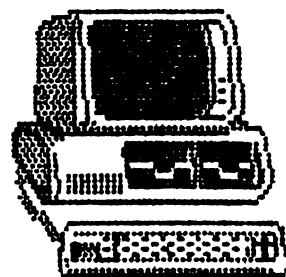
Mindent egybevetve, az osztrák, valamint más, német nyelven beszélő olvasók az NSZK-ban, NDK-ban, vagy Svájcban *Ackerl* történésznő könyvéből hiteles képet kaphatnak a XV. század második felének erős Magyarországról és az egyik legjelentősebb uralkodónkról, annak tetteiről, emberi magatartásáról, természetesen mindezt fő vonásaiban osztrák szempontból, de tárgyilagosan, értékelve adja elő. Itt kell még megemlíteni, hogy a mű szerzője a magyarokat szintén közelről érintő egyéb témában is jelentetett meg egy másik könyvet Bécs város 1683-as török ostrom alól történt felszabadításáról: "Von Türken belagert - von Christen entsetzt. Das belagerte Wien 1683" címmel (Wien, 1983. Österreichischer Bundesverlag).

A másik mű, mivel lényegében magyarok számára íródott, bár külföldön, már bizonyos

előismereteket feltételez, ezért nem tér ki az ország európai helyzetének és Mátyás tetteinek részletes ismertetésére, hanem elsősorban Bécs elfoglalásával és az ausztriai háborúival foglalkozik a szerző, a nyugaton élő *Juhász László*. A Bécs bevételének 500. évfordulójára megjelent könyv címe: *"Mátyás király Bécsben"*. A kötet részletesen bemutatja az Ausztriában található, Corvin Mátyással kapcsolatos építészeti és egyéb megmaradt emlékeket. *Juhász* kötete is illusztrált, tartalmaz irodalomjegyzéket és névmutatót is. A könyvnek német nyelven történő kiadása jó szolgálatot tenne.

A két Mátyás királyról írott mű megjelentetése jelentős lépésnek minősíthető abban az irányban, hogy a magyar történelemnek a két könyvben tárgyalt fényes fejezete nagyobb mértékben kerüljön be az európai köztudatba.

Batári Gyula
Magyar Nemzet 1990. május 29.

Számítógép a könyvtárban

A figyelmes olvasó, ha az elmúlt hetekben járt a megyei könyvtárban, bizonyára észrevette az olvasószolgálati pult mellett álló számítógépes állványt, legutóbb pedig a berendezést: a gépet és a monitort.

Az új gép adta lehetőségekről kérdeztük *Sinay Jenő* igazgatót.

– Milyen feladatokra használható az IBM AT számítógép?

– Alapvetően kétféle munkára alkalmas a könyvtárban. Az egyik a hagyományos könyvtári nyilvántartás, kölcsönzés, teljes katalógus gépi megvalósítása, a másik az olvasók igényeire épülő tájékoztatás. Jelenleg a legtöbbször átdolgozott békéscsabai eredetű kölcsönzési nyilvántartó programmal rendelkezünk, amelyet a jövőben adatokkal kell feltöltenünk.

Ha belegendol, nem csekély munkát igényel ez a vállalkozás: az olvasók adatai mellett a teljes kölcsönzés alatt lévő állomány, mintegy kétszázezer kötet leírását kell begépelniük a rendszerbe. Hasonló nagyságrendű feladat lesz – alkalmas program mellett – az összesített katalógus, vagyis a raktári állományt is feldolgozó adatbázis. A másik feladatra, az olvasók információigényének kiszolgálására szintén a jövőben kerül sor: jelenleg néhány feltáró jellegű központi programmal rendelkezünk, amilyen például a PRESSDOK.

– Hogyan alkalmazható a gép a könyvtárközi kapcsolatokban, a kölcsönzésben és az adatcserében? Várható-e az országos információs lánc kiépítése?

– Nálunk ez az informatikai fejlesztés sajátos, magyar módon alakult ki. Nem az igények alapján kapjuk a költségvetést, hanem a költségvetés alapján kell meghatározni az igényeinket – és ennek eredményeképp a megvalósításban mindig egy lépéssel lemaradunk a valós szükségletek szintje mögött. Amikor XT-k kellettek volna, akkor kaptunk kis Commodore-okat, amikor AT-k, akkor XT-eket... Ennek ellenére egy országos könyvtári szervezet, amely a 19 megyei könyvtárat, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárat és az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központját foglalja magában, koordináltan igyekszik a fejlesztést megvalósítani, a legalkalmasabb, gyakorlatban is jól hasznosítható programokat kiválasztani. Én személy szerint

az új technika pártján vagyok, hiszen korlátlan lehetőségeket ígér az egész könyvtári munkafolyamatban.

A beszélgetés után felkerestük az olvasószolgálatnál a gép kezelőjét, *Csuka Istvánt*. A fiatal szakember bemutatta a rendelkezésre álló adatbázisokat, programokat, köztük a feltöltés alatt álló kölcsönzési rendszert, a MAN-CI nevű könyvtártudományi cikkgyűjteményt, és a PRESSDOK programot. Az általános célú felhasználásra leginkább ez utóbbi alkalmas, havonta körülbelül 120 napi- és hetilap, folyóirat és egyéb periodika anyagát dolgozza fel. A rendszer alkalmas témakutatásra, irodalomjegyzék összeállításra, kutatók és érdeklődők munkájának jelentős könnyítésére. Példaként megkértem a novemberi anyagból két politikai párt együttes szerepléséről szóló cikkek anyagát, – és percekben belül kinyomtatott lista állt rendelkezésemre, amelyből megtudhattam, melyik lap mely számában, hányadik oldalon, kinek a neve alatt kell az adott témájú írást megkeresnem. (A lista egyik rovata a cikk rövid tartalmi jegyeit ismertette.) A gyors, hatékony demonstráció tökéletesen meggyőzött a számítógép előnyeiről. Várhatóan a jövőben sokkal szélesebb adatmezőben találhatjuk meg a közhasznú információkat ilyen módon, a felhasználók és a könyvtár számára kölcsönösen előnyös anyagi feltételek mellett.

(Burkus)

Kisalföld 1990. XII. 12.

SZERKESZTŐSÉGI ROVAT

Az "OSZK Híradó" összevont számáról

A "Híradó" olvasója bizonyára meglepődik, amikor kézbe veszi ezt a nagymértékben összevont számot. Megjegyezzük, hogy a takarékossági okokon kívül lényegében időt kívánunk nyerni az összegyűlt lemaradás behozatalára. Ugyanis az elkövetkező évben megújuló lapunk nagyobb mértékben kíván szinkronba kerülni az eseményekkel, hogy jobban szolgálhassa az OSZK munkatársainak az informálását. Természetesen e célkitűzéshez nem elégséges csupán a szerkesztőség pusztá elhatá-

rozása, csakis az OSZK vezető tisztségviselőinek, munkatársainak az állandó tevékeny támogatásával, tájékoztatásaival és közreműködésével valósítható meg. Tehát a legfontosabb az, hogy a jövőben minden lényeges és közlésre felhasználható információ a lehető leggyorsabban eljusson a "Híradó"-hoz.

Ismételten köszönetet mondunk azoknak, akik eddig is írásaikkal, munkájukkal támogatták kiadványunkat, igyekeztek elősegíteni a jobb tájékoztatást. Egyben kérünk minden illetékes munkatársat, hogy cikkeikkel, híreikkel és ötleteikkel továbbra is jelentkezzenek.

-i -a

